

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Допустити до захисту
Завідувач кафедри обліку та аудиту
_____ Кратт О.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)
« _____ » _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І АУДИТ»**

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками на авіаційному підприємстві»

Виконавець: Масюк Ірина Ігорівна
(П.І.Б. – повністю) (підпис)

Керівник: к. е. н., доцент, Бондаренко Ольга Михайлівна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра обліку та аудиту
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри обліку та аудиту
_____ (О.А. Кратт)
(підпис) (ініціали, прізвище)
« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу

_____ Масюк Ірини Ігорівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками на авіаційному підприємстві»
затверджена наказом по НАУ від «13» жовтня 2020 р. № 1987/ст
2. Термін виконання роботи з 05.10.2020 р. до 27.12.2020 р.
3. Вихідні дані роботи: нормативно-правова база, дані Державного комітету статистики, фінансово-господарська звітність КП МА «Київ»
4. Зміст пояснювальної записки: 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ; 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ; 3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ; 4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми, графіки ЛИСТ 1. Види кредиторської заборгованості; ЛИСТ 2. Порівняльна характеристика ПСБО і МСФЗ; ЛИСТ 3. Шляхи мінімізації кредиторської заборгованості; ЛИСТ 4. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками; ЛИСТ 5. Облік витрат майбутніх періодів; ЛИСТ 6. Основні фінансові показники; ЛИСТ 7. Динаміка змін фінансових показників; ЛИСТ 8. Динаміка кредиторської заборгованості; ЛИСТ 9. Структура кредиторської заборгованості; ЛИСТ 10. Співвідношення постачальників до підрядників; ЛИСТ 11. Програма проведення аудиту; ЛИСТ 12. Робочі документи аудитора.

6. Календарний план-графік

№ з/	Завдання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Написання та оформлення матеріалів першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.10.2020р. - 18.10.2020 р.	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	19.10.2020 р.- 08.11.2020 р.	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	09.11.2020 р.- 22.11.2020 р.	
4	Написання та оформлення матеріалів четвертого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	23.11.2020 р.- 06.12.2020 р.	
5	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. 5. Підготовка виступу.	07.12.2020 р.- 13.12.2020 р.	
6	1. Переpletення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ЕК.	14.12.2020 р.- 22.12.2020 р.	

7. Консультація з окремих розділів:

Розділ	Консультант (посада, ПІБ)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
РОЗДІЛ 1	<u>к. е. н., доцент, Бондаренко Ольга Михайлівна</u>		
РОЗДІЛ 2	<u>к. е. н., доцент, Бондаренко Ольга Михайлівна</u>		
РОЗДІЛ 3	<u>к. е. н., доцент, Бондаренко Ольга Михайлівна</u>		
РОЗДІЛ 4	<u>к. е. н., доцент, Бондаренко Ольга Михайлівна</u>		

8. Дата видачі завдання «05» жовтня 2020 р.

Керівник Бондаренко Ольга Михайлівна
(П.І.Б.) (підпис)

Завдання прийняв до виконання Масюк Ірина Ігорівна
(П.І.Б.) (підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками на авіаційному підприємстві»: 113 с., 9 рис., 19 табл., 61 джерел посилань.

Мета роботи: вивчення розрахунків з постачальниками і підрядників у теоретичних та практичних аспектах економіки та дослідження обліку, аналізу та аудиту розрахунків на Комунальному підприємстві Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни).

Об'єктом даного дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками на авіаційному підприємстві.

Предметом дослідження слід виділити систему бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками на КП МА «Київ» (Жуляни).

Методи дослідження: діалектичний аналіз та синтез, логічний і історичний підходи.

Інформаційними джерелами, що були використані під час виконання роботи є наукові дослідження, законодавчі акти і нормативні документи Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з економічних питань.

Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані у навчальному процесі та практичній діяльності працівників бухгалтерії різних форм власності та різних видів діяльності.

КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ПОСТАЧАЛЬНИКИ, ПІДРЯДНИКИ, КРЕДИТОРИ, ПРОГРАМА АУДИТУ, ДИСКОНТУВАННЯ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ	11
1.1 Визначення, оцінка та класифікація розрахунків з постачальниками та підрядниками.....	11
1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками	24
1.3 Порядок проведення дисконтування кредиторської заборгованості....	33
1.4 Шляхи удосконалення взаєморозрахунків із контрагентами.....	35
1.5 Організаційна характеристика підприємства Комунальне підприємство Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни).....	41
Висновки до розділу 1.....	44
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ.....	47
2.1 Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у КП МА «Київ» (Жуляни).....	47
2.2 Аналітичний і синтетичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками	51
2.3 Відображення інформації про розрахунків з постачальниками та підрядниками у звітності.....	55
2.4 Автоматизація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками.....	57
2.5 Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками.....	61
Висновки до розділу 2.....	63
3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ.....	67

3.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності КП МА «Київ» (Жуляни).....	67
3.2 Методика проведення аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками	79
3.3 Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками у КП МА «Київ» (Жуляни).....	81
3.4 Вдосконалення етапів проведення аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками.....	85
Висновки до розділу 3.....	88
4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ	90
4.1 Мета, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками	90
4.2 Аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками	94
4.3 Перевірка списання кредиторської заборгованості.....	100
4.4 Удосконалення методики проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками.....	102
Висновки до розділу 4.....	104
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	107
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	114
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Частка кредиторської заборгованості у структурі балансу має високий відсоток, що безумовно впливає на виробничі процеси в цілому. Кожна дебіторська заборгованість є чієюсь кредиторською заборгованістю і навпаки. Кожне підприємство стикалося з невиплатою боргів у будь-якому напрямку. У даній роботі ми розглянемо облік, аналіз та аудит над розрахунками з постачальниками і підрядниками.

Для дослідження та покращення становища підприємства використовують аналіз фінансової звітності всього підприємства, та окремих галузей, для виявлення фінансових проблем, та їх вирішення.

Аудит діяльності підприємства допомагає управлінському персоналу підприємства підготуватися до майбутньої перевірки податкової служби, та знайти недоліки у системі бухгалтерського обліку, покращити господарську діяльність та бути впевненими у виконаному процесі.

В обов'язковому порядку для коректного проведення операцій з кредиторської заборгованості підприємство повинно дотримуватися законодавчих актів, положень стандартів бухгалтерського обліку.

Відносини між постачальниками та замовниками мають велике значення. Так як довіра і кредитна історія дозволяє швидше провести розрахунок і отримати бажані товари та послуги. Основним видом витрат являється кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуг.

Головні показники, які допомагають проаналізувати відносини між контрагентами є структура, динаміка та порівняльна характеристика кредиторської заборгованості.

Актуальність роботи полягає в тому, що діяльність кожного підприємства тісно пов'язана з розрахунками з постачальниками і підрядниками, для успішного функціонування господарської діяльності уникнути такого виду діяльності неможливо. Так як розрахунки з постачальниками і підрядниками

мають високу питому вагу в структурі кредиторської заборгованості, то доцільне вивчення ведення обліку, проведення аналізу, та здійснення аудиту в цьому секторі. Тому що він має великий вплив на фінансову стійкість підприємства, платоспроможність, ліквідність і ділову активність. Збільшення кредиторської заборгованості свідчить про нездатність підприємства оплатити свої борги, низьку платоспроможність, яку ми спостерігаємо при аналізі рентабельності підприємства. При розрахунку між постачальниками і підрядниками виникають права та обов'язки, які затверджуються договором і іншими нормативними документами.

Питання кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками та суміжних тем більш поглибленого вивчення розглядалися як вітчизняними так і зарубіжними авторами. Наприклад, А. Н. Азрилияна, П. С. Безруких, Я. М. Демченко, Є. В. Калюга, Ж.-Б. Коллі, О. М. Лисюк, Т. П. Михайлова, Д. Д. Ониишко, В. П. Пантелеев. Проте, дане питання можна розглядати кожного року по різному, залежно від зміни законодавства. Протягом останніх років відбулися зміни у законодавстві, стосовно дисконтування, резервних вимог і формування самого резерву, які спонукають до подальшого вивчення і дослідження даної теми.

Метою кваліфікаційна роботи є вивчення розрахунків з постачальниками і підрядників у теоретичних та практичних аспектах економіки та дослідження обліку, аналізу та аудиту розрахунків на Комунальному підприємстві Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни).

Для досягнення поставленої мети у випускній роботі будуть виконані наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та класифікацію кредиторської заборгованості;
- виявити нормативно-правову базу, яка регламентує облік ведення кредиторської заборгованості;
- проаналізувати літературні джерела, де проводилося дослідження заборгованостей;

- розглянути дисконтування розрахунків з постачальниками і підрядниками;
- охарактеризувати організаційну структуру Комунальному підприємстві Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни);
- описати основні первинні документи, що використовуються при розрахунках;
- проаналізувати синтетичний та аналітичний облік дебіторської та кредиторської заборгованості.
- розглянути відображення в фінансовій звітності розрахунків з постачальниками і підрядниками;
- провести аналіз діяльності авіаційного підприємства та його заборгованостей;
- проаналізувати структуру та динаміку кредиторської заборгованості та дослідити співвідношення постачальників до підрядників;
- розглянути шляхи мінімізації заборгованості на Комунальному підприємстві Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни);
- дослідити аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками проведений на підприємстві.

Об'єктом даного дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти організації обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками на авіаційному підприємстві.

Предметом дослідження слід виділити систему бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками на КП МА «Київ» (Жуляни).

Наукова новизна кваліфікаційної роботи наведена в другому розділі. Це удосконалення робочого плану рахунків додатковими субрахунками, для розмежування заборгованості по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» і проведення контролю за неоплаченими розрахунками.

Інформаційна база дослідження. При написанні роботи теоретичною основою виступають наукові дослідження, законодавчі акти і нормативні

документи Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України з економічних питань.

Практичне значення одержаних результатів можна застосувати на КП МА «Київ» (Жуляни), наприклад, при проведенні аудиту, розуміти, які цілі поставлені перед аудиторською фірмою і які розрахунки необхідно більш детально перевіряти, аналіз допоможе зрозуміти, за допомогою показників покращити господарські процеси за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

При проведенні дослідження були використані методи діалектичного аналізу та синтезу, логічний і історичний підходи.

Апробація результатів дослідження нами була проведена на основі конференцій і статей:

1. Бондаренко О. М., Масюк І.І. Методика проведення аудиту. Формування та списання дебіторської та кредиторської заборгованості. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №7. С. 10-13.

2. Бондаренко О. М., Масюк І.І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської і кредиторської заборгованості та управління ними. *Економіка. Фінанси. Право*. №4. С. 26-29.

3. Бондаренко О. М., Масюк І.І. Дисконтування довгострокової кредиторської заборгованості. *Актуальні проблеми економіки, фінансів, обліку та права: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26 жовт. 2020. Полтава, 2020. С. 42-43.*

Кваліфікаційна робота складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, переліку джерел посилання та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи розміщено на 113 сторінках друкованого тексту, у тому числі 19 таблиць, 9 рисунків та 6 додатків. Перелік джерел посилання налічує 61 найменувань і поданий на 6 сторінках.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

1.1 Визначення, оцінка та класифікація розрахунків з постачальниками та підрядниками

Одна із важливих складових діяльності підприємства є процес постачання товарів і послуг, що супроводжується розрахунками, які можуть призвести до утворення зобов'язань у майбутньому.

Суб'єкти підприємницької діяльності, до яких відносять організації, суб'єкти господарювання, фізичних осіб, мають обов'язковий пріоритет – отримання прибутку. Для здійснення цієї мети підприємства здійснюють продаж власної продукції чи виконання робіт і послуг і вступають в договірні відносини з покупцями і замовниками, тобто, споживачами товарів, робіт і послуг, що призводить до розрахунків.

Офіційно закріплюються і оформляються відносини між постачальниками і підрядниками за допомогою договору. Згідно договору один суб'єкт господарювання виступає замовником, а інший – виконавець. Замовник продукції чи послуг є і платником. У договорі юридично затверджуються: умови отримання товарно-матеріальних цінностей; термін доставки; термін виконання робіт; кількість і якість отриманого товару, робіт, послуг, процес розрахунку з постачальниками і підрядниками; реквізити для оплати, IBAN, МФО, ЄДРПОУ, назву організації.

На великому підприємстві процесом постачання займається спеціалізований відділ. Постачальники і підрядники можуть бути на постійній основі, і змінюватися час від часу, тобто необхідно займатися постійними пошуками у зовнішньому середовищі.

Відділ постачання повинен визначати рівень затрат для підприємства, розраховувати і підбирати оптимальний варіант, перевіряти надійність і

успішність на ринку продажу товарів робіт і послуг, заключати договори. Відбір постачальників і підрядників може бути як для виробничих потреб, так і не виробничих. Необхідно враховувати знижки, які може запропонувати організація, регулярність поставок, оптові закупівлі, швидкість і якість виконуваних робіт, зниження витрат на доставку і транспортні витрати.

При оформленні і підписанні договорів є різні фактори, що впливають на майбутні взаємовідносини і впливає у небажані обмеження, штрафи і непорозуміння. До внутрішніх факторів можемо віднести: поставлений план і завдання, вплив інших відділів, зміна працівників. До зовнішніх факторів можемо віднести: економічні, політичні, технічні, ринок купівлі і продажу, пропозиція від інших постачальників і підрядників [1].

Вплив факторів відображається на ефективності виконання роботи відділу постачання.

Планування майбутніх відносин з постачальниками і підрядниками передбачає збір, аналіз вхідних даних. В свою чергу це:

- вивчення ключових моментів в економічній ситуації;
- сортування вхідної інформації (виробники матеріалів, напівфабрикати, комплектуючі вироби, паливо, енергія, запасні частини), що стосується постачальників на основі відгуків, офіційних сайтів, довідників, статей, бюлетенів;
- аналіз виконання плану роботи, постачальників, витрат, ризиків;
- розробка плану дій на випадок непередбаченої ситуації, методика перевірки плану, розроблення шляху досягнення поставлених цілей.

Працівники у відділі постачання повинні належним чином займатися підвищенням рівня кваліфікації персоналу та його навчання. В обов'язковому порядку, працівники повинні знати, які матеріали повинні бути для виробництва, їх технічні характеристики, властивості, логістику, транспортні затрати, варіанти доставок, ціноутворення, собівартість заготовлених матеріалів.

Для підприємства є великим плюсом, якщо його спеціалісти можуть вибрати оптимальну собівартість закупівлі матеріальних ресурсів серед всіх запропонованих варіантів від постачальників.

Для надійності отримання продукції і впевненості в зменшенні ризику доставки необхідно дослідити ряд показників:

- цінова конкурентоспроможність, що включає страховий поліс, транспортування, затрати на збереження;
- умови оплати;
- термін дії гарантії;
- відповідність товару стандартам якості;
- пріоритетність закупок оптовими поставками;
- географічні дані, місце знаходження;
- всі види діяльності та фінансові показники;
- об'єм випущеної продукції за останні три роки.

Якщо стороння організація виконує ремонт на підприємстві, то відбудеться розрахунок з підрядниками.

Розрахунки є складовими бухгалтерського обліку і являються процесом проведення платежу під час або після виконання робіт чи отримання товарів. Водночас розрахунки - це фінансовий стан, коли виникає заборгованість між учасниками розрахунків.

У процесі розрахунків суб'єктів господарювання виникає заборгованість, яка перетікає в фінансове зобов'язання при наявності юридично оформленого обміну ресурсами.

Для оплати фінансового зобов'язання застосовується система розрахунків, яка може виникнути і припинитися в залежності від наявності грошових ресурсів. Заборгованість між суб'єктами господарювання для покупця товарів, робіт і послуг є кредиторською, для продавця – дебіторською.

У відповідності до вимог ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] забезпечення – це зобов'язання із невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюють підприємства у поточному періоді для погашення

зобов'язань, що будуть виникати в майбутньому і погашення повинна призвести до зменшення ресурсів, що відображає у собі економічну вигоду.

Розрізняють нормальну (законну) і прострочену кредиторську заборгованість.

Нормальна заборгованість виникає згідно договірних відносин і оплачується згідно визначених термінів. Прострочена, відповідно, виникає у випадку несплати у визначений період. При прострочені оплати кредитор може притягнути до відповідальності позичальника і вимагати не тільки повернення заборгованості, а й повного відшкодування збитків. У випадку не спроможності позичальника виплатити борг, суд може оголосити його банкрутом, що призведе до зменшення процесу виробництва підприємства, скорочення працюючих місць, зменшення заробітних плат.

Економічна сутність кредиторської заборгованості містить в собі кошти організації і товарно-матеріальні цінності. Організація може володіти кредиторською заборгованістю, але юридично зобов'язана повернути кошти кредиторам, які мають право вимагати її.

Кожен суб'єкт господарювання у процесі розрахунків, щось продає, а щось купує, і в цьому випадку він є і кредитором і дебітором. Виходячи з цього, на підприємстві процес зменшення дебіторської заборгованості повинен тісно взаємодіяти з процесом зменшення кредиторської заборгованості.

Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками - це короткострокові зобов'язання, що виникають при постачанні продукції чи наданні послуг. Заборгованість у процесі таких відносин повинна погашатися на основі договору купівлі та продажу товару чи послуг, що укладався між постачальниками чи підрядниками.

Сьогодні на економічному ринку можна зустріти підприємства, які функціонують завдяки взаємозв'язкам між постачальниками. Наприклад, підприємство має мінімальний статутний капітал, позичає в борг товар, отримує вагомий прибуток і розраховується з постачальником.

Для прийняття будь-яких стратегічних рішень на підприємстві, фінансовий директор повинен оцінити стан заборгованості і боргів згідно фінансової звітності. Детальної інформації він отримує з таких показників, як фінансова стійкість, незалежність, прибутковість. Тобто зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками і підрядниками мають вагомий вплив на фінансові показники і являються короткостроковими зобов'язаннями.

Постачальник - юридична чи фізична особа, продавець, що забезпечує постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запчастин, товарів), надання послуг (постачання електроенергії, газу, води, пари тощо), виконання робіт (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо) покупцям відповідно до замовлень, заявок, угод, договорів.

Підрядники - спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво.

Розрахунки - це система взаємин між юридичними і фізичними особами, що виникають у момент практичного виконання юридично оформлених фінансових зобов'язань при здійсненні товарних і нетоварних операцій.

Стаття 509 Цивільного кодексу України наголошує: «Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку»[3].

Розрахунки з постачальниками і підрядниками є великою складовою кредиторської заборгованості на підприємстві. Тому розглянемо заборгованість за розрахунками з постачальниками і підрядниками на прикладі кредиторської заборгованості.

Майже кожне підприємство має у розпорядженні запозичені кошти, тобто кредиторську заборгованість. З точки зору фінансової стабільності

кредиторська заборгованість є джерелом для формування грошових засобів для суб'єкта господарювання і являється складовою господарських операцій. Часто підприємство позичає кошти і залучає їх в обіг для погашення старих зобов'язань. Так як кошти не використовуються у виробничих цілях - це впливає на фінансовий результат.

У більшості випадків суб'єкти господарювання допускають помилки в управлінні кредиторською заборгованістю, що пов'язано з невиконанням боргів

Підприємства при отриманні коштів для обігу в першу чергу намагаються їх використати на власні потреби, і не виплачують заборгованість кредиторам. Згідно з нормативною базою, немає конкретного закону, який би примушував оплатити власні договірні зобов'язання, і це дозволяє ухилятися від боргових зобов'язань.

На володіння оборотними коштами помітно впливає наявність заборгованості перед кредиторами. Тривалий період погашення надає підприємству можливість на короткостроковий кредит. Термін, форму і суму до оплати зазвичай підприємство обирає самостійно, але якщо це розрахунок з такими фінансовими установами, як банки, страхові організації, або виплати до бюджету, то підприємства намагаються вчасно виплатити борг. Щоб уникнути штрафних санкцій, або навіть кримінального провадження. В такому випадку, останні, хто отримує виплачену суму, це постачальники і підрядники, тобто фактично вони несуть відповідальність за неспроможність підприємства оплатити свої борги.

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] визначено, що зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Унаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникає кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість - кошти підприємства, організації або установи, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам.

З точки зору права, кредиторська заборгованість являється частиною майна суб'єкта господарювання, тобто предметом правовідносин між підприємством і іншою стороною, кому організація винна кошти. Підприємство має право володіти і використовувати блага кредитора, але воно має обов'язково оплати, або повернути запозичену частину майна кредиторам.

Економічна сутність кредиторської заборгованості полягає в тому, що до неї можуть включати не тільки кошти, але і товари, матеріали сировину. Наведемо ознаки економічної сутності:

- відносини виникають між організацією і кредиторами в примусовому порядку;
- кредиторська заборгованість замінює оборотні засоби підприємства;
- для погашення однієї позики підприємство бере іншу позику, і так це може бути об'єднаний процес;
- кошти можна отримати готівково, а повернути безготівково, тобто змінювати способи оплати.

Забезпечення оборотними коштами на підприємстві залежить від кредиторської заборгованості. Терміни і суми погашення з постачальниками підприємство встановлює самостійно. Обов'язковими є до сплати розрахунки з бюджетом і банківськими установами, так як це передбачає штрафні санкції. У більшості випадків підприємства пояснюють несплату заборгованості труднощами з постачальниками.

Така заборгованість виникає з моменту виділення цієї суми коштів на виплату визначених потреб, але є декілька днів, коли кошти знаходяться в обороті підприємства і ще не настав термін їх виплати за призначенням.

Внутрішня кредиторська заборгованість обходиться підприємству більш дешево і дозволяє уникнути позик комерційного кредиту. З ростом обсягу виробництва і реалізації продукції зростають витрати, які входять до складу внутрішньої кредиторської заборгованості. Але сума внутрішньої заборгованості не достатньо велика, щоб покривати додаткове фінансування у випадку збільшення виготовлення продукції і продажу товарів і послуг.

Кредиторська заборгованість для підприємства відіграє дві ролі:

- відноситься до підприємства на праві володіння позичковими грошовими засобами;
- борг підприємства перед кредиторами, особами, уповноваженими стягнути частину майна за заборгованість.

Для усвідомлення стану зобов'язань в умовах сучасного ринку необхідно розуміти його оцінку. Оцінка зобов'язань - це визначення, яке значення це явище має для підприємства, негативне, чи позитивне. У бухгалтерському обліку оцінка зобов'язань вказується в обліковій політиці, тобто метод, який допоможе знизити суми визнаних заборгованостей.

За ПСБО 11 “Зобов'язання” [2] в Балансі всі поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення, тобто у фінансовій звітності в розділі поточних зобов'язань відображається сума, яка буде фактично сплачена при погашенні такого зобов'язання. Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

У поточної заборгованості термін погашення не перевищує одного операційного циклу або 12 місяців. До неї відносять:

- платежі до бюджету, враховуючи податки;
- заборгованість персоналу заробітної плати, виплати стипендій, виплати за тимчасовою непрацездатністю;
- відрахування до Пенсійного фонду України;
- авансові платежі з юридичними і фізичними особами за постачання товарів, робіт і послуг.

Відповідно термін погашення довгострокової кредиторської заборгованості перевищує один операційний цикл або 12 місяців. Класифікація зобов'язань на основі ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] наведемо на рис. 1.1.

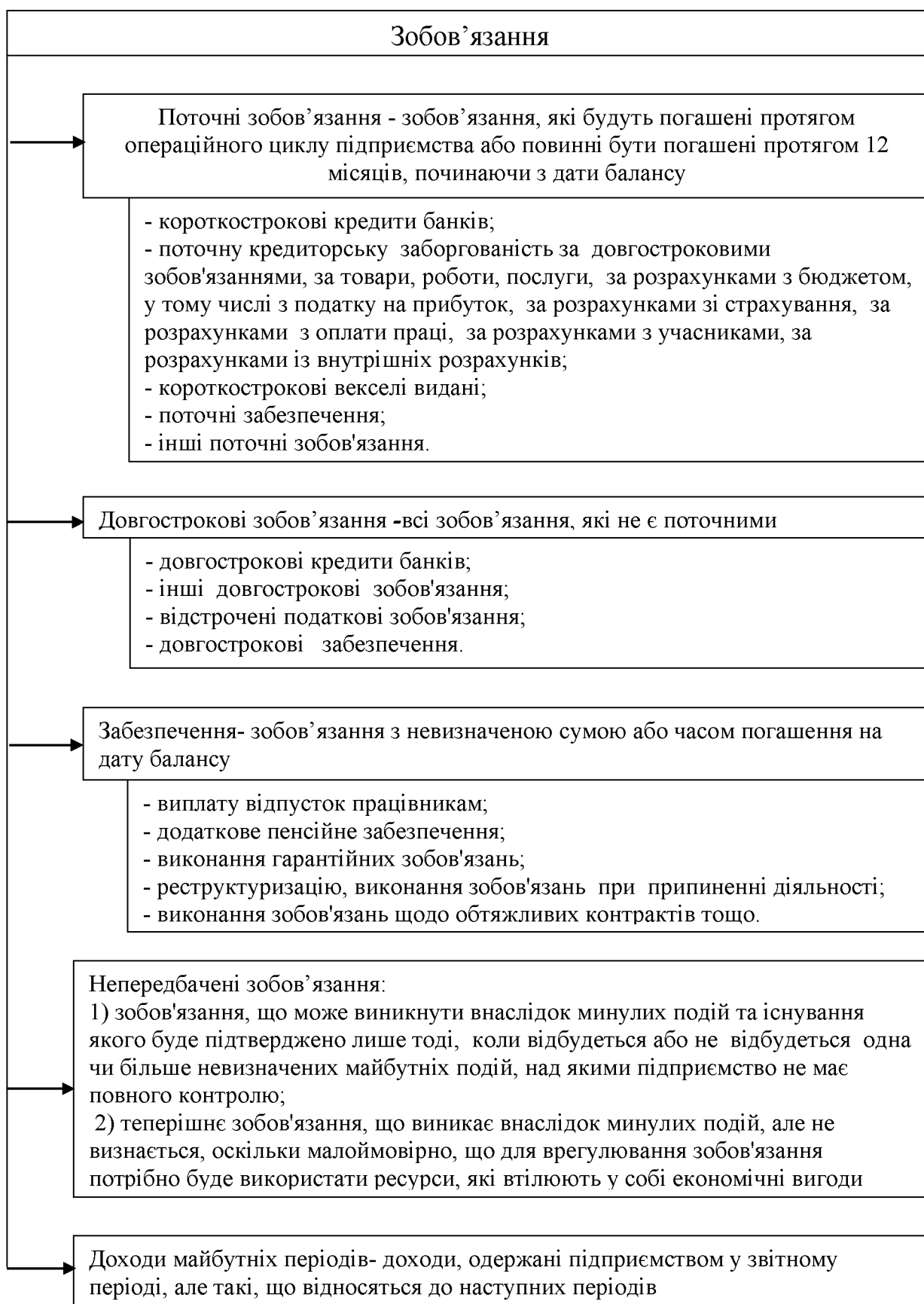

Рис. 1.1 – Класифікація зобов'язань

Джерело: узагальнено авторами на основі [2]

Кредиторська заборгованість за терміном погашення буває трьох видів: поточна або короткострокова, довгострокова, не передбачені зобов'язання, доходи майбутніх періодів.

Дебіторська заборгованість одного підприємства є кредиторською заборгованістю іншого. У сучасних умов на ринку кредиторська заборгованість часто є більшою ніж дебіторська, це зумовлюється рядом причин:

1. Кредиторська заборгованість за повною ринковою ціною, тобто включає в себе ПДВ.

2. Кредиторська заборгованість включає в себе заборгованість перед бюджетом, соціальним страхуванням, виплатами працівників, тобто і відпустка і податки і лікарняний.

3. До складу кредиторської заборгованості включається заборгованість підприємства за банківськими кредитами.

4. В існуючій статистиці не відображається адресність перерозподілених оборотних коштів.

Найбільш поширений вид кредиторської заборгованості - це борг перед постачальниками за надані товари, роботи і послуги.

У відповідності до вимог ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] забезпечення – це зобов'язання із невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюють підприємства у поточному періоді для погашення зобов'язань, що будуть виникати в майбутньому і погашення повинна призвести до зменшення ресурсів, що відображає у собі економічну вигоду. Сума резерву встановлюється розрахунковим способом, при умові, що не створюється забезпечення для збитку підприємства у майбутньому.

Забезпечення створюється за трьох умов:

- результат минулих подій;
- вірогідність, що при погашенні виникне зменшення ресурсів, які містять економічну вигоду;
- часткова вірогідність визначити суму в грошовому еквіваленті.

Не всі підприємства зобов'язані формувати гарантійне забезпечення. Згідно ПСБО №25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [5] резерви та забезпечення можуть не створювати не залежно від системи оподаткування суб'єкти мікропідприємництва, платники третьої групи єдиного податку. Тобто суб'єкти малого підприємництва повинні зазначити в обліковій політиці своє рішення.

Підприємства, повинні створювати забезпечення на гарантійні зобов'язання взяті на себе, надаючи покупцям гарантію на придбані у них товари і продукцію.

Незалежно від того, договором або законом передбачена гарантія, потрібно створювати резерв виконання гарантійних зобов'язань з заміни бракованого товару чи продукції, обслуговування, ремонту. Після продажу товарів та послуг виникає зобов'язання і підприємства створюють гарантійне забезпечення, не залежно від документів.

Ні в одному нормативному документі не зазначено порядок розрахунку суми гарантійних забезпечень, тому підприємство самостійно розробляє методику розрахунку суми забезпечення і зазначає це в обліковій політиці.

Підприємства, які не мають резерву для забезпечень, всі витрати відображають у витратах на збут.

Згідно з п. 18 ПСБО 11 «Зобов'язання» [2], розмір резерву розглядається на кожен дату балансу. На нашу думку, раціональніше нараховувати резерв раз на квартал чи хоча б раз на півроку.

Підприємства можуть встановлювати розмір резерву на гарантійне забезпечення двома способами. Перший – це тверда визначена сума, яка може формуватися кожного місяця, або на кінці кожного року. Ця сума визначається членами комісії і затверджується директором підприємства. Другий спосіб – це відобразити резерв гарантійного зобов'язання у відсотках. На підприємстві спеціалісти аналізують витрати за минулі періоди і на основі даних приймають рішення, який відсоток встановити для створення резерву. У випадку, якщо з цим товаром працюють вперше, на фірмі приймають рішення аналітики,

аналізуючи ринок, і встановлюють певний відсоток. Останній спосіб є більш ефективним, тому саме його частіше використовують.

Гарантій на підприємстві існує декілька видів. Наприклад, гарантійний ремонт, гарантійне обслуговування і гарантійні заміни. На кожен вид гарантії формують своє забезпечення, згідно рішення керівництва. Так само, якщо фірма реалізує різні види продукції, то на кожен вид створюється своє забезпечення. Відповідно і відсоток забезпечення також для кожного свій.

На світовому ринку керуються таким основним поділом кредиторської заборгованості, який зображений на рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Види кредиторської заборгованості підприємства

Джерело: розроблено авторами

Зобов'язання відносять до обов'язків підприємства за умови, що вони:

1. Актуальні для підприємства на даний період і виникли як наслідок минулих господарських операцій.

2. Мають зв'язок з майбутніми платежами згідно укладених договірних відносин.

3. Негайні до сплати у зв'язку з накладеними штрафними санкціями і втратою ресурсів, що призведе до збільшення ресурсів у кредитора.

4. Визначений термін для погашення, але може не відбутися оплата.

З 16.09.2019 року Мінфін затвердив наказ №379 [6] на підставі якого виникли деякі питання щодо проведення дисконтування всіх довгострокових зобов'язаностей. А саме:

- з якого моменту починаємо дисконтувати оренду;
- яку заборгованість можна дисконтувати;
- як відобразити старі борги;
- яким чином відбувається дисконтування та за якою ставкою та ін.

Згідно з ПСБО 11 «Зобов'язання» до моменту затвердження наказу потрібно було відображати довгострокову кредиторську заборгованість на яку нараховуються відсотки за теперішньою вартістю.

На сьогоднішній день, оновлений ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] наказує оцінювати всі довгострокові зобов'язання за дисконтованою вартістю(теперішньою). В свою чергу короткострокова кредиторська заборгованість, тобто до одного року, не дисконтується, а відображається за номіналом.

Дисконтуємо грошову довгострокову заборгованість, яка передбачає наявність у майбутньому платежів. Негрошова довгострокова заборгованість не повинна дисконтуватися, так як теорія вартості грошей у часі є підставою для дисконтування. Основних змін застане безвідсоткова довгострокова кредиторська заборгованість.

Процес дисконтування буде стосуватися і позичальника і продавця.

Тому, постає питання щодо проведення першої процедури дисконтування безвідсоткової довгострокової позики. За ПСБО 11 «Зобов'язання» [2]

дисконтування повинне відбутися на дату балансу, не зважаючи на дату затвердження наказу Мінфіном.

Так як термін отримання позики не має ніякого значення, чи то до 29 жовтня чи після, то на 31.12.2019 року в балансі потрібно було відобразити за дисконтованою вартістю усі довгострокові зобов'язання. Відповідно, якщо немає бажання дисконтувати довгострокову заборгованість, то потрібно погасити всю довгострокову кредиторську заборгованість, або перевести її в короткострокову, але робити це потрібно було в минулому році.

Старі перехідні довгострокові зобов'язання дисконтують не за весь період, а за ту суму, яка залишилася до сплати на дату складання балансу і термін для погашення становить більше року [7].

1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аудиту та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками

Бухгалтерський облік регулюється такими чинниками, як економічні, правові і морально-етичні. Він має тісний зв'язок з оточуючим середовищем.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться на основі законів, положень, розпоряджень для наявності зв'язків і відносин між суб'єктами господарської діяльності і контролю за правильністю розподілу повноважень і обов'язків. Нормативне регулювання бухгалтерського обліку на території України регламентується п'ятьма рівнями:

1. Конституція України, Кодекси законів і Закони України;
2. Укази й розпорядження Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України;
3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, інші нормативно-правові документи з бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які затверджуються Міністерством фінансів України;

4. Нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки) та методичні рекомендації Міністерства фінансів та інших органів, які розробляються і затверджуються на основі Положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

5. Рішення (накази, розпорядження) щодо організації і ведення бухгалтерського обліку підприємства.

Кредиторська заборгованість, перш за все, регулюються Господарським, Податковим і Цивільним кодексами України.

Господарський кодекс [8] регламентує відносини між підприємствами. Тобто, одна сторона (учасник фінансових відносин, боржник) повинен слідувати виплатити заборгованість, або надати товари, послуги, роботи перед іншим суб'єктом господарювання. Який в свою чергу має право на підставі договору від сторони вимагати виконання її обов'язку.

Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [9] регламентує операції пов'язані з виплатою податків і зборів до бюджету, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та термін і порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Для бухгалтерського обліку з позиції дотримання основних принципів його ведення, слід контролювати строк позовної давності. Згідно зі ст. 261 Цивільного кодексу [3] перебіг строку позовної давності починається з моменту, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення свого права або про особу, яка порушила його право. Таким чином, на практиці, якщо наприклад, в договорі зазначено строк виконання зобов'язань (оплата за поставлені матеріальні цінності або виконані роботи, послуги), то з дня, наступного за останнім днем його невиконання, і починає обчислюватися строк позовної давності.

У ст. 509 Цивільного кодексу України [3] термін “зобов’язання” трактується як правовідносини, коли одна сторона (боржник) зобов’язана здійснити в інтересах другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплати гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його зобов’язань.

Основою нормативно-правової бази, яка регламентує порядок організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості є Закон України №996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4]. Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб’єктів господарської діяльності, які зобов’язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством.

Законодавством України передбачений порядок проведення розрахунків між підприємствами, підприємствами і фізичними особами як у безготівковій формі, так і за готівку. Порядок розрахунків безготівковими коштами викладений в інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженій постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 [10] (зі змінами та доповненнями). Підприємства самостійно вибирають форми розрахунків, передбачені Інструкцією НБУ №22, і зазначають їх при укладанні договорів.

В Положенні про інвентаризацію активів та зобов’язань № 879 [11] від 02.09.2014 в п.7.2 зазначено, що при інвентаризації усім дебіторам підприємства-кредитори повинні передати виписки з аналітичних рахунків про їх заборгованість, які пред’являються інвентаризаційній комісії (робочій інвентаризаційній комісії) для підтвердження реальності заборгованості.

Підприємства-дебітори мають підтвердити заборгованість або заявити про свої заперечення.

При списанні кредиторської заборгованості, її необхідно визнати доходом, тобто керуємось ПСБО 15 «Дохід» [12]. У кредиторській заборгованості немає поняття «безнадійна заборгованість», але за ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] доходом визнається сума зобов'язання, яку не потрібно погашати. При безнадійній кредиторській заборгованості термін позивної давності починається з моменту, коли у кредитора є право висунути вимоги до повернення заборгованості. При списанні безнадійної кредиторської заборгованості боржник списує її всю разом з податком на додану вартість на інші доходи підприємства.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками регламентується нормативно-правовими актами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Огляд нормативно-правових актів, що регламентують кредиторську заборгованість

№	Документ	Характеристика
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 - XIV від 16.07.99 р.	Регламентує методи, принципи і порядок складання фінансової звітності. Дає визначення на поняття «зобов'язання». Згідно з законом, підприємство самостійно створює облікову політику і вказує методи ведення обліку.
2	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 1591 від 30.11.1999 р.	Встановлює рахунки і субрахунки для руху грошових коштів і відображення зобов'язань.
3	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999 р.	Дає роз'яснення і характеристику кожному рахунку і субрахунку, а також вказується порядок введення аналітичного обліку.
4	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013р.	Зазначені засади про відображення доходу і витрат у фінансовій звітності.

Кінець таблиці 1.1

1	2	3
5	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" №996 - XIV від 16.07.99 р.	Регламентує методи, принципи і порядок складання фінансової звітності. Дає визначення на поняття «зобов'язання». Згідно з законом, підприємство самостійно створює облікову політику і вказує методи ведення обліку.
6	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" №237 від 08.10.99 р.	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.
7	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" №20 від 31.01.00 р.	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.
8	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" № 559 від 30.11.2001 р.	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності.
9	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31.12.99 р.	Зазначає засади виникнення витрат у бухгалтерському обліку, та визначає розкриття їх у фінансовій звітності.
10	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» № 193 від 10.08.2000 р.	Використовується при здійсненні операцій з імпортерами чи експортерами. Кредиторська заборгованість за імпортними та експортними контрактами визнається монетарною статтею й перераховується в результаті зміни курсу НБУ на дату здійснення розрахунків і дату балансу.
11	Господарський кодекс України №436-IV від 01.03.2009 р.	Зазначає права підприємств і вказує на відповідальність при проведенні операцій між підприємствами та органами державного управління. Призиває до звернення суб'єктів господарювання до правоохоронних органів, за для захисту своїх прав, інтересів, при цьому у відповідь буде прийнято ряд заходів передбачених цим Кодексом.
12	Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р.	Регламентує відносини між учасниками оподаткування, визначає перелік податків і порядок їх сплати в Україні.
13	Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 року	Регулює майнові і немайнові відносини, сформовані на основі юридичної рівності і самостійності учасників цивільних відносин.

Джерело: узагальнено авторами на основі [2]- [20]

Спробуємо порівняти ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] і МСБО 37 [21] «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» і розібратися на прикладі, про суттєві відмінності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Порівняльна характеристика ПСБО 11 і МСБО 37

ПСБО 11	МСБО 37
1. Поняття зобов'язань:	
Забезпечення – це зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.	Визнає забезпечення зобов'язанням, якщо має невизначений термін і суму для погашень.
2. Визнання зобов'язань:	
Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.	Забезпечення визнають за умови, що: підприємство має на даний момент заборгованість, яка виникла, як наслідок минулих подій; відбувається вибуття ресурсів, для зменшення заборгованості перед кредитором; повністю можна визначити суму заборгованості
3. Оцінка зобов'язань:	
поточні зобов'язання в звітності указуються за реальною ціною; непередбачені зобов'язання в звітності відображаються на позабалансових рахунках, визначених в обліковій політиці; дисконтування довгострокової заборгованості, яка передбачає наявність у майбутньому платежів.	визначена сума, яку позичальник визначає до сплати у кінці звітного періоду.
4. Види зобов'язань:	
– короткострокові позики; – поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; – короткострокові векселі видані; – розрахунки з постачальниками та підрядниками, за податками й платежами, за страхування, розрахунки з оплати праці, розрахунки з учасниками, розрахунки за іншими операціями.	– заборгованість за рахунками постачальників та інші нараховані зобов'язання; – заборгованість за дивідендами; – нараховані податки; – поточна частина довгострокової заборгованості; – доходи майбутніх періодів; – кредити банків та інші позики; – потенційні (непередбачені) зобов'язання.

Джерело: узагальнено авторами на основі [2]; [21]

В Україні основний документ, що регламентує зобов'язання, це ПСБО 11 «Зобов'язання» [2], у світовій практиці бухгалтерський облік регламентується Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку такими, як МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 10 «Події після звітного періоду», МСБО 12 «Податки на прибуток», МСБО 17 «Оренда», МСБО 19 «Виплати

працівникам», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи».

Згідно Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII кожне підприємство раз в рік обов'язково повинне провести аудиторську ревізію. Тобто відбудеться перевірка всіх видів бухгалтерського обліку і звичайно розрахунки готівкові і безготівкові з постачальниками і підрядниками.

У літературних джерелах є декілька визначень поняття «розрахунки» (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Тракткування визначення «Розрахунки» в літературних джерелах

№з/	Автори	Визначення
1	Азрилияна А.Н.	Розрахунок – підрахунок будь-чого; оплата рахунків за будь-що.
2	Пантелеев В.П., Сніжко О.С.	Розрахунок – виплата коштів за заборгованістю; документ, що виникнув на основі оплати
3	Сухарев А. Я.	Розрахунки – проведення платежів на основі грошових зобов'язаннях.
4	Безруких П.С.	Розрахунки – це грошові відносини, що виникли між суб'єктами господарювання в процесі здійснення матеріальних і нематеріальних операцій.
5	Парашутін Н.В., Козлова Е.П.	Розрахунки – це обов'язок, який виникає як наслідок відносин продавця і покупця, і його необхідно виплатити у визначений термін. Продавець наділений повноваженнями вимагати оплатити отриману продукцію чи надані послуги.
6	Чацкіс Ю.Д., Лисюк О.М., Михайлова Т.П.	Розрахунки – це зобов'язання між підприємствами, побудовані на грошовому розрахунку за товари, роботи і послуги.

Джерело: узагальнено авторами на основі [25] – [32]

Розрахунки з кредиторами досить часто були предметом дослідження у наукових працях різних науковці. Розглянемо найбільш достовірні з них.

Фомін Ф.Ф. є доктором економічних наук, у своїх працях називає розрахунки важливим розділом для вивчення функціонування механізму виробництва на підприємстві, необхідним атрибутом у господарюванні організації. Розрахунки здійснюють кругообіг грошей від кредиторів до дебіторів. Вони допомагають контролювати постачальників і підрядників. Розрахунки стимулюють вчасно здійснювати поставки продукції, виконувати роботи, контролюють якість, процес доставки і збереження товару, підвищують відповідальність продавців і виробників [33, с. 341].

Проаналізуємо статтю Л. Сука «Контроль і ревізія розрахункових операцій» [34, с. 164]. Він закликає проводити інвентаризацію розрахунків, для уникнення розбіжностей між визначеними сумами з обох сторін. Для точної інформації дебітори отримують виписки з сумою заборгованості від кредиторів. У бухгалтерському обліку це називають «акт звірки». Протягом десяти днів дебітори зобов'язуються підтвердити наявність визначеного боргу, або надати актуальну інформацію з свого боку. У бухгалтерію після здійснення операції повинні поступити розрахункові документи, що будуть юридичним підтвердженням списання коштів з рахунку організації. При проведенні звірки на рахунках бухгалтерського обліку по розрахунках з постачальниками і підрядниками не повинно бути невизначених сум, щоб при закритті звітного періоду не виникало ніяких розбіжностей і нестиковак.

Розглянемо статтю О. Хмельова «Застосування нейромереж Кохонена в моделях вибору найкращого постачальника», у ній він задається питанням про вибір успішного постачальника, що це є ключ до успіху при розрахунках і отриманні якісної продукції. Спеціально підібраний постачальник є гарантією, що договірні умови будуть виконані, доставка товару, кількість, стабільна ціна гарантовані. І процес вибору постачальника буде успішним, якщо компанія зможе довгий термін з ним працювати, що викликатиме деяку довіру в юридичних питаннях. При виборі постачальника керуються методом рейтингових оцінок, де можна ознайомитися з усіма критеріями вибору.

Звичайно ця схема не завжди працює, але рекомендації і відгуки про надійного постачальника ідуть попереду його самого [35, с. 820].

Онишко Д.М. досліджував питання, яким чином банківські установи можуть допомогти спростити систему звірки між дебітором і кредитором [36, с. 302].

Повертаючись до Л. Сук у статті «Облік розрахунків за претензіями», автор пише про претензії, які необхідні при обліку розрахунків між постачальниками і підрядниками. Претензії виникають у випадку:

- браку поставленої продукції, чи не ефективно виконаної роботи;
- при невідповідності цін при прийманні роботи, або товару, враховуючи вказану ціну в договорі;
- при технічних неполадках, невідповідність якості технічним умовам;
- за списану суму коштів;
- за виставлені штрафи, неустойки, пені, що виставляються постачальникам і підрядникам [37, с. 17].

Л. Сук у статті «Форми розрахунків» піднімає тему відносно важливого значення векселя у платіжному кругообігу при ринкових відносинах. У випадку дефіциту вільних коштів у обігу і рахунках, векселі мають велику перевагу для організації. Успішний процес отримання вигоди від веселів виникає у процесі їх дисконтування, також векселі можуть зупинити ліквідацію застою платежів. Така процедура допомагає не виривати кошти із обігового процесу у випадку непередбаченої ситуації і знижує ризики кредитних історій. Вексель може служити засобом погашення боргових вимог перед кредитором. Вексельний обіг підвищив роль банківських установ у господарському середовищі підприємства [34, с. 164].

О. Хмельов вважає ідею Л. Сука стосовно вексельного обігу доволі перспективною на сучасному ринку. Тому що оплата заборгованості за допомогою векселів може допомогти уникнути процесу інфляції і регулювати відносини на ринку. Векселі можуть допомогти зменшити кількість зобов'язаностей, які підприємство неспроможне оплатити. Векселі призведуть до нормалізації фінансових показників і покращення процесу розрахунків [35].

Л. Сук у статті «Організація обліку розрахункових операцій» піднімає тему безготівкових розрахунків за допомогою платіжних доручень, але вважає їх недоцільними при вилученні коштів з банківського рахунку без гарантії. Але це дуже великий крок для здійснення оплати товарів на міжнародних ринках [37].

Є.В. Калюга та І.М. Ревизюк для ефективної співпраці з постачальниками і підрядниками розробили і запропонували впровадити «Реєстр документів до сплати». Документ містить інформацію про те, кому у який термін платить підприємство і головне можна переглянути залишок на кінець дня заборгованості, що допомагає проводити контроль за розрахунками з постачальниками і підрядниками [38, с. 487].

Я.М. Демченко та В.М. Прохорова рекомендують у фінансовій звітності додати рядок із назвою «У тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги», це допоможе при ознайомленні з звітністю підприємства розуміти надійність такого підприємства і резонанс заключати договір з такими дебіторами [39, с. 256].

Киян А.В., Ярмолюк О.Ф у статті «Облік і контроль розрахунків з постачальниками і підрядниками» закликають щоквартально робити звірку з постачальниками і підрядниками для контролю простроченої кредиторської заборгованості. Також пропонують впровадити додаткові аналітичні номенклатури для рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» з орієнтиром на термін виплати [38, с. 487].

1.3 Порядок проведення дисконтування кредиторської заборгованості

З 16.09.2019 року Мінфін затвердив наказ №379 [36] на підставі якого виникли деякі питання щодо проведення дисконтування всіх довгострокових зобов'язаностей. А саме:

- з якого моменту починаємо дисконтувати оренду;

- яку заборгованість можна дисконтувати;
- як відобразити старі борги;
- яким чином відбувається дисконтування та за якою ставкою та ін.

Згідно з ПСБО 11 «Зобов'язання» до моменту затвердження наказу потрібно було відображати довгострокову кредиторську заборгованість на яку нараховуються відсотки за теперішньою вартістю [2].

На сьогоднішній день, оновлений ПСБО 11 «Зобов'язання» наказує оцінювати всі довгострокові зобов'язання за дисконтованою вартістю(теперішньою). В свою чергу короткострокова кредиторська заборгованість, тобто до одного року, не дисконтується, а відображається за номіналом.

Дисконтуємо грошову довгострокову заборгованість, яка передбачає наявність у майбутньому платежів. Негрошова довгострокова заборгованість не повинна дисконтуватися, так як теорія вартості грошей у часі є підставою для дисконтування. Основних змін застане безвідсоткова довгострокова кредиторська заборгованість.

Процес дисконтування буде стосуватися і позичальника і продавця. Тому, постає питання щодо проведення першої процедури дисконтування безвідсоткової довгострокової позики. За ПСБО 11 «Зобов'язання» дисконтування повинне відбутися на дату балансу, не зважаючи на дату затвердження наказу Мінфіном.

Так як термін отримання позики не має ніякого значення, чи то до 29 жовтня чи після, то на 31.12.2019 року в балансі потрібно було відобразити за дисконтованою вартістю усі довгострокові зобов'язання. Відповідно, якщо немає бажання дисконтувати довгострокову заборгованість, то потрібно погасити всю довгострокову кредиторську заборгованість, або перевести її в короткострокову, але робити це потрібно було в минулому році.

Старі перехідні довгострокові зобов'язання дисконтують не за весь період, а за ту суму, яка залишилася до сплати на дату складання балансу і термін для погашення становить більше року [7].

Наприклад, якщо був заключений договір у 2017 році про оренду приміщення на шість років, то дисконтування повинно відбутися на чотири роки, що залишилися, а не повні шість років. Відповідно, якщо на дату складання балансу для виплати боргу залишилося часу менше року, то позика буде короткостроковою і відображатиметься за номінальною вартістю.

За ПСБО 11 «Зобов'язання» визначення теперішньої вартості трактується, як дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. При відображенні заборгованості за теперішньою вартістю застосовують діючу на дату балансу ринкову ставку відсотка. Різниця, яка виникне між оцінками дисконтованої вартості на поточній і попередній даті складання балансу списують на доходи. Якщо підприємство бажає уникнути дисконтування, то при заключенні договору не потрібно вказувати термін повернення, або заключати договір на термін не більше 12 місяців [7].

У першому випадку це може призвести до негайного повернення боргу, бо якщо договір не передбачає термін повернення, то позичальник може вимагати повернення боргу протягом 30 днів з дня коли об'явив про оплату позики. Якщо позикодавець не буде вимагати повернути борг, то термін давності не наступить.

У другому випадку виникає короткострокова заборгованість, для зручності можна практикувати пролонгацію договору на такий самий термін, при погодженні обох сторін. І короткострокові борги не дисконтують навіть у випадку прострочення.

Отже, тепер на дату складання балансу бухгалтер дисконтує довгострокову кредиторську заборгованість і різницю з попереднім складанням балансу списує на доходи.

1.4 Шляхи удосконалення взаєморозрахунків із контрагентами

В сучасних умовах господарювання велика кількість підприємств України збанкрутіли та ліквідувалися, так як не спроможні були оплатити

заборгованість перед кредиторами. Також така ситуація виникла через певну суму грошових коштів, яка заходила в обігу і вчасно не потрапила до поточного рахунку підприємства для оплати кредиторської заборгованості. На балансі підприємств дебіторська і кредиторська заборгованості становлять великий відсоток як свого так і чужого боргу. Ми розглянемо, яким чином і за яких умов, можна зменшити суму боргових зобов'язань.

На сьогоднішній день підприємства України знаходяться в стані загострення розрахунків з дебіторами та кредиторами, що значною мірою впливає на фінансовий стан підприємства. Контроль заборгованості відіграє важливу роль у діяльності кожного підприємства. Для того, щоб зрозуміти як управляти дебіторською та кредиторською заборгованістю, розглянемо їх поняття керуючись законодавчими документами України.

Майже кожне підприємство має у розпорядженні запозичені кошти, тобто кредиторську заборгованість. З точки зору фінансової стабільності кредиторська заборгованість є джерелом для формування грошових засобів для суб'єкта господарювання і являється складовою господарських операцій. Часто підприємство позичає кошти і залучає їх в обіг для погашення старих зобов'язань. Так як кошти не використовуються у виробничих цілях - це впливає на фінансовий результат. Існує думка, що підприємство має позитивну стійкість, якщо у процесі своєї діяльності користується власним капіталом.

У більшості випадків суб'єкти господарювання допускають помилки в управлінні кредиторською заборгованістю, що пов'язано з невивплатою боргів.

Підприємства при отриманні коштів для обігу в першу чергу намагаються їх використати на власні потреби, і не поспішають виплачувати заборгованість кредиторам. Згідно з нормативною базою, немає конкретного закону, який би примушував оплатити власні договірні зобов'язання, і це дозволяє ухилятися від боргових зобов'язань.

На володіння оборотними коштами помітно впливає наявність заборгованості перед кредиторами. Тривалий період погашення надає підприємству можливість на короткостроковий кредит. Термін, форму і суму до

оплати зазвичай підприємство обирає самостійно, але якщо це розрахунок з такими фінансовими установами, як банки, страхові організації, або виплати до бюджету, то підприємства намагаються вчасно виплатити борг. Щоб уникнути штрафних санкцій, або навіть кримінального провадження. В такому випадку, останні, хто отримує виплачену суму, це постачальники і підрядники, тобто фактично вони несуть відповідальність за неспроможність підприємства оплатити свої борги.

З точки зору права, кредиторська заборгованість являється частиною майна суб'єкта господарювання, тобто предметом правовідносин між підприємством і іншою стороною, кому організація винна кошти. Підприємство має право володіти і використовувати блага кредитора, але воно має обов'язково оплати, або повернути запозичену частину майна кредиторам.

Отже, кредиторська заборгованість має дві ознаки. Перша – це певна частина майна, що належить на правах володіння підприємству, а друга – це заборгованість організації перед кредиторами, згідно договору вони можуть вимагати повернення боргів.

При проведенні аналізу підприємств було досліджено, що збільшується частка дебіторської та кредиторської заборгованості в структурі та динаміці балансу, що призводить до пошуку шляхів управління заборгованостями і потребує вжити певних заходів.

Чим більший кругообіг коштів у дебіторів, тим швидше вони будуть їх виплачувати у ваше підприємство, що призведе до росту ліквідності оборотних активів.

Основні положення, яких повинно дотримуватися підприємство при управлінні кредиторською заборгованістю, це як мінімізувати розмір не повернутих коштів, особливо прострочену заборгованість. Зменшення терміну інкасації боргу за для зростання прибутку. В першу чергу приділити увагу найбільшим та найдавнішим сумам, особливо, якщо минув термін позивної давності необхідно прийняти міри.

Є декілька методів, як заставити повернути борги.

1. Психологічний. Розповсюдити інформацію між постачальниками, які мають безпосередній зв'язок з фірмою, розіслати нагадування поштою і зробити телефонні дзвінки.

2. Юридичний. Звернутися до правоохоронних органів, подати позов до суду. Провести претензійну роботу.

3. Фізичні. Процес арешту майна.

4. Економічні. Введення штрафних санкцій(пеня, штраф, неустойка) за несвоєчасну оплату, відмова від надання послуг або постачання товару, передача під заставу майна чи майнових прав.

Якщо підприємство буде надавати знижки для оплати заборгованості при зменшенні терміну її погашення, це буде спонукати їх до прискореної оплати рахунку. Даний метод використовується часто у високорозвинутих країнах, тому що, краще надати знижку і зменшити борг, чим втратити певну суму на реалізовану продукцію через інфляцію. При вигражі товарів також можна застосовувати передоплату, проводити розрахунки за допомогою комерційних векселів, що дозволять здобути деякий відсоток за відстрочку оплати, застосувати механізм факторингу, який передбачає надання підприємством прав банку на отримання грошового розрахунку за допомогою платіжного доручення на товари і послуги, в обмін на основну частину боргу, термін якої минув, або є поточним. Якщо підприємство буде використовувати перераховані заходи, то це призведе до зменшення заборгованості дебіторів, допоможе використовувати дебіторську заборгованість в оборотах інвестиційної і операційної діяльності, що призведе до збільшення виручки підприємства.

Для управління кредиторською заборгованістю, підприємство повинно встановити граничний розмір та термін погашення заборгованостей, дотримуватися їх, та створити чіткий план. Потрібно контролювати оптимальний розмір боргу, щоб не виникла ситуація з обмеженням фінансових ресурсів і не виникли проблеми з своїми кредиторами за зобов'язаннями, також не вплинуло на постійний процес виробництва продукції. А для простроченої заборгованості розробити окрему стратегію стягнення боргів і дотримуватися її.

Збільшення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання, інтенсивність її обертів, свідчить про нестабільний фінансовий стан підприємства, фінансові труднощі, зменшення ефективного керівництва, показники не кредитоспроможності, що складає фінансовий ризик для інвесторів і кредиторів. При збільшенні періоду погашення заборгованості перед постачальниками, підприємство погіршує свій діловий імідж, виникає ризик погіршення продуктивності праці робітників, штрафні санкції зі сторони держави. У випадках покриття заборгованостей за рахунок залучення кредитних коштів ситуація призведе до повернення більшої суми заборгованості у майбутньому, тобто ще й відсотки, комісії, пеня, особливо, якщо це фінансові установи.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю є одним із головних вимог успішного функціонування підприємства в умовах сучасного ринку. Правильна стратегія з управління кредиторською заборгованістю допоможе ліквідувати негативні наслідки. Також це допоможе залучити додаткові фінансові ресурси.

Для керування потоку кредиторських заборгованостей необхідно керуватися трьома правилами.

1. При формуванні договору уточнити про виплату заборгованості сплатити найменшу суму відсоткових виплат.
2. При оформленні кредиту в фінансових установах керуватися найбільш вигідною пропозицією.
3. Не допускати виникнення простроченої заборгованості.

Кредиторську заборгованість можна як оптимізувати, так і мінімізувати. Найбільш продуктивним рішенням є її мінімізація, тобто зменшення заборгованості перед кредиторами.

Для правильного управління заборгованістю необхідно розрахувати на майбутнє розмір боргу кредиторів. Підприємство необхідно здійснювати контроль заборгованості, особливо простроченої. При зменшенні власної дебіторської заборгованості зменшується і кредиторська заборгованість. За

допомогою аналітичного обліку порахувати уявний термін погашення звичайної заборгованості та утворення простроченої. На великих підприємствах доцільно створити відділ за контролем дебіторської та кредиторської заборгованості.

Основні шляхи мінімізації дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві.

1. Розрахунок виникнення в майбутньому дебіторської та кредиторської заборгованості, проведення аналізу поставок та документальне оформлення актів і рахунків.

2. Встановлення кредитної політики та періоду інкасації як для груп дебіторів так і кредиторів.

3. Аналіз, сортування та дослідження дебіторів та кредиторів відповідно до розміру закупівлі, процесу оплати рахунків, кредитної історії, конкуренції товару на ринку пропозицій.

4. Проведення щорічної звірки взаєморозрахунків з дебіторами і кредиторами, що підтверджено документально.

5. Контроль та зменшення вартості безнадійних боргів.

6. Встановлення таких умов для продажу, які дають гарантію повернення коштів.

Для контролю заборгованістю на підприємстві є доцільним збалансування дебіторської та кредиторської заборгованості. Постійний кругообіг грошових коштів не повинен зупинятися. Заборгованість дебіторів іде на погашення заборгованості перед кредиторами. Оптимальне співвідношення - це коли кредиторська перевищує дебіторську заборгованість на 10-20%.

Суттєве зменшення заборгованості у структурі балансу можливе при дотриманні шляхів мінімізації дебіторської та кредиторської заборгованості, також це допоможе уникнути фінансових втрат. Удосконалення контролю на підприємстві за дебіторською та кредиторською заборгованістю покращить фінансові показники і позитивно вплине на процес виробництва [40].

1.5 Організаційна характеристика підприємства КП МА «Київ» (Жуляни)

Проводячи дослідження розрахунків постачальників і підрядників, доцільніше це буде зробити на прикладі діяльності підприємства. Візьмемо для прикладу КП МА «Київ» (Жуляни). Повна назва Комунальне підприємство Міжнародний аеропорт “Київ” (Жуляни) [41].

КП МА «Київ» (Жуляни) зареєстроване залізничною райдержадміністрацією міста Києва, як юридична особа від 24.06.1999. Повноправно воно є юридичною особою і юридична адреса і місце знаходження - Україна, 03036, м. Київ, Солом’янський район, проспект Повітрофлотський 79, Аеропорт “Київ” (Жуляни).

КП МА «Київ» (Жуляни) займає третє місце серед всіх аеропортів України, як найбільший пасажирський, міжнародний аеропорт України.

У березні 2018 року аеропорту присвоїла Київська міська рада ім’я Ігоря Сікорського, відомого українського авіаконструктора.

Основна ціль підприємства – це перевезення пасажирів, вантажу, пошти завдяки повітряному транспорту. Також забезпечити приземлення іноземним суднам на території аеропорту.

За КВЕД КП МА «Київ» (Жуляни) має такі види діяльності:

- 52.23 Допоміжне обслуговування авіаційного транспорту (основний);
- 33.14 Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування;
- 35.30 Постачання пари, гарячої води та кондиціонованого повітря;
- 43.21 Електромонтажні роботи;
- 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів;
- 46.71 Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами;
- 55.90 Діяльність інших засобів тимчасового розміщування;
- 63.99 Надання інших інформаційних послуг;

- 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- 79.90 Надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність;
- 81.10 Комплексне обслуговування об'єктів;
- 81.29 Інші види діяльності із прибирання;
- 86.21 Загальна медична практика.

КП МА «Київ» (Жуляни) є членом Міжнародної Ради Аеропортів Європейського регіону.

Діяльність Комунального підприємства Міжнародного аеропорту «Київ» здійснюється на основі Статуту затвердженого Київською міською радою в 2012 році.

КП МА «Київ» (Жуляни) підпорядковується Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради і засноване опираючись на комунальну власність територіальної громади міста Києва, про це вказано в пункті 1.1 Статуту Комунального підприємства Міжнародного аеропорту «Київ» (Жуляни).

Не зважаючи на те, що підприємство підпорядковується Київській міській раді, його прийнято вважати юридичною особою, яка має свою назву, печатку, логотип, знак, баланс.

Згідно п.2.2 Статуту предметом діяльності підприємства є:

- забезпечення експлуатації і функціонування аеродрому, будівель, споруд, інженерних мереж та інших об'єктів аеродромного обладнання, пасажирського та вантажного терміналів, а також засобів механізації і спеціалізованого транспорту;
- прийняття та відправлення повітряних суден із забезпеченням авіаційних перевезень пасажирів, багажу та пошти необхідними засобами з обов'язковим дотриманням установлених правил і норм обслуговування;
- забезпечення обслуговування зльотів та посадок повітряних суден, здійснення їх наземного обслуговування;

- купівля та продаж нерухомості і надання послуг, пов'язаних з рухомим та нерухомим майном.

У 2012 році було здійснено реконструкцію аеропорту, у зв'язку з чемпіонатом Європи по футболу, що значно покращило якість обслуговування пасажирів і літаків, покращився стан аеродрому, що дало змогу приймати більшу кількість літаків з міжнародних рейсів, збільшилась кількість терміналів обслуговування: А- міжнародні рейси; В – бізнес-класи; D – внутрішні рейси.

В II кварталі 2010 року Київська міська державна адміністрація провела конкурс щодо оренди комплексів будівель і споруд Комунального підприємства Міжнародний аеропорт “Київ” (Жуляни). Результати конкурсу затверджені рішенням Київської міської ради.

В травні 2012 року за рахунок орендаря закінчено будівництво нового міжнародного терміналу «А» площею 13541,7 м. кв. та пропускною спроможністю 500 пас. на годину на виліт, збудовано тимчасову будівлю внутрішнього терміналу «Е» площею 2257,8 м. кв. та пропускною спроможністю 400 пас. на годину на виліт (листопад 2013 р.) та бізнес-термінал «В» площею 2788 м. кв. та пропускною спроможністю 50 пасажирів на годину на виліт (грудень 2013 р.), що дозволило залучити міжнародних регулярних перевізників та збільшити пасажиропотік..

Організаційна структура аеропорту - лінійно-функціональна.

Підприємство очолює генеральний директор, якому підпорядковуються заступники за напрямками, а саме:

- Заступник генерального директора з авіаційної безпеки - начальник служби авіаційної безпеки;
- Заступник генерального директора з розвитку аеропортового комплексу та сертифікації;
- Заступник генерального директора - начальник служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення та мобілізаційної роботи [41].

Висновки до розділу 1

У процесі розрахунків суб'єктів господарювання виникає заборгованість, яка перетікає в фінансове зобов'язання при наявності юридично оформленого обміну ресурсами.

Для оплати фінансового зобов'язання застосовується система розрахунків, яка може виникнути і припинитися в залежності від наявності грошових ресурсів. Заборгованість між суб'єктами господарювання для покупця товарів, робіт і послуг є кредиторською, для продавця – дебіторською.

У відповідності до вимог ПСБО 11 «Зобов'язання» забезпечення – це зобов'язання із невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюють підприємства у поточному періоді для погашення зобов'язань, що будуть виникати в майбутньому і погашення повинна призвести до зменшення ресурсів, що відображає у собі економічну вигоду.

Сьогодні на економічному ринку можна зустріти підприємства, які функціонують завдяки взаємозв'язкам між постачальниками. Наприклад, підприємство має мінімальний статутний капітал, позичає в борг товар, отримує вагомий прибуток і розраховується з постачальником.

Для прийняття будь-яких стратегічних рішень на підприємстві, фінансовий директор повинен оцінити стан заборгованості і боргів згідно фінансової звітності. Детальної інформації він отримує з таких показників, як фінансова стійкість, незалежність, прибутковість. Тобто зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками і підрядниками мають вагомий вплив на фінансові показники і являються короткостроковими зобов'язаннями.

Унаслідок отримання кредитів, які є видом зобов'язань, виникає кредиторська заборгованість.

На сьогоднішній день, оновлений ПСБО 11 «Зобов'язання» наказує оцінювати всі довгострокові зобов'язання за дисконтованою вартістю (теперішньою). В свою чергу короткострокова кредиторська заборгованість, тобто до одного року, не дисконтується, а відображається за номіналом.

Дисконтуємо грошову довгострокову заборгованість, яка передбачає наявність у майбутньому платежів. Негрошова довгострокова заборгованість не повинна дисконтуватися, так як теорія вартості грошей у часі є підставою для дисконтування. Основних змін застане безвідсоткова довгострокова кредиторська заборгованість.

Основою нормативно-правової бази, яка регламентує порядок організації обліку дебіторської та кредиторської заборгованості є Закон України №996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Розрахунки з постачальниками і підрядниками відіграють важливу роль на будь-якому підприємстві і деякі організації, щоб не ризикувати статутним капіталом, за допомогою кредиторської заборгованості отримують непогані доходи, закупаються продукцією, перепродують і здійснюють оплату перед кредиторами. У великих компаній з масштабним обігом коштів рекомендується відкрити свій відділ з постачання, який буде контролювати процес заключення договору, підбирати на ринку пропозицій за певними критеріями надійного і оптимально вигідного постачальника чи підрядниками.

У бухгалтерському обліку доцільно вести облік регульований МСБО для кращого розуміння світового рівня тенденцій і орієнтуватися на імпортні компанії, заключати з ними договори, де вони можуть виступати нашими кредиторами, що підніме імідж компанії на вітчизняному ринку економіки.

Рекомендую у фінансовій звітності додати рядок із назвою «У тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги», це допоможе при ознайомленні з звітністю підприємства розуміти надійність такого підприємства і резонанс заключати договір з такими дебіторами.

Якщо щоквартально робити звірку з постачальниками і підрядниками то це допоможе контролювати прострочену кредиторську заборгованість. Також пропоную впровадити додаткові аналітичні номенклатури для рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» з орієнтиром на термін виплати.

Для контролю заборгованістю на підприємстві є доцільним збалансування дебіторської та кредиторської заборгованості. Постійний кругообіг грошових коштів не повинен зупинятися. Заборгованість дебіторів іде на погашення заборгованості перед кредиторами. Оптимальне співвідношення - це коли кредиторська перевищує дебіторську заборгованість на 10-20%.

Суттєве зменшення заборгованості у структурі балансу можливе при дотриманні шляхів мінімізації кредиторської заборгованості, також це допоможе уникнути фінансових втрат. Удосконалення контролю на підприємстві за кредиторською заборгованістю покращить фінансові показники і позитивно вплине на процес виробництва.

КП МА «Київ» (Жуляни) підпорядковується Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради і засноване опираючись на комунальну власність територіальної громади міста Києва.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

2.1 Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками у КП МА «Київ» (Жуляни)

На підприємстві КП МА «Київ» (Жуляни) у процесі авіаційної діяльності виникають договірні відносини між постачальниками продукції, виробничих запасів, товарно-матеріальних цінностей, необоротних активів і також підрядниками монтажних, інженерних, диспетчерських, обслуговуючих робіт і послуг. Постачальниками і підрядниками являються і юридичні і фізичні особи.

Обліковувати процес розрахунків з постачальниками і підрядниками допомагає організація їх з допомогою первинних документів. Первинні документи є контролем по розрахунках на попередньому, поточному і майбутньому рівнях заборгованості, а також вносять ясність стосовно руху і збереження товарно-матеріальних цінностей, та виконання робіт і послуг.

Для початку юридично затверджених відносин між постачальником матеріалів, сировини, товару і підрядником різноманітних робіт і послуг укладається договір. Кожен договір складається окремо і з індивідуальними побажаннями від сторони, яка виконує і замовляє товари чи послуги. Обов'язковими є пункти обов'язки і відповідальність, предмет договору, реквізити, умови оплати і види оплати, розіграні ситуації у випадку отримання неякісної продукції чи недоброякісно виконаних робіт, випадки відстрочки платежу. Договір повинен включати інформацію про доставку сировини і матеріалів. Якщо не передбачено трансфер, то КП МА «Київ» (Жуляни) заключає окремий договір з іншою організацією про доставку товару на підприємство.

Підписанням договорів займається відділ поставок, а от розроблення і утвердження правильності складання договору – це робота юридичного

департаменту. На КП МА «Київ» (Жуляни) після заключення договору, його вносять в журнал реєстрів договорів. Їх є два види: «Довгострокові договори» та «Короткострокові договори».

Договір створюють у двох екземплярах. На обох підписуються і затверджуються дві сторони.

КП МА «Київ» (Жуляни) заключає договори стосовно постачання палива, телекомунікаційних послуг, енергопостачання, оренда спецтехніки, товари для обслуговування в літаках і таке інше.

У Наказі про облікову політику зазначається вся кількість документів, на підставі яких здійснюються операції з продавцями і покупцями. Окремі етапи усіх розрахункових операцій затверджуються бухгалтерською довідкою. Її використовують для виправлення помилок допущених у бухгалтерському обліку [42].

Розрахунки з кредиторами здійснюються на основі актів на приймання робіт і видаткових накладних. Невиконання умов договору призводить до штрафних санкцій. При виникненні такої ситуації не задоволена сторона відправляє на опонента претензію про постачання чи розрахунки. Інша сторона повинна згідно ст. 330 ЦК України сплатити штраф чи пеню [3].

Звичайно, якщо виконавець виправив у визначений термін дефект, то штраф не буде стягнуто.

Відображення в обліку надходження ТМЦ здійснюється при отриманні права власності на цінності, тобто підписання сторонами угоди накладних або актів у графах «здав» і «прийняв» безпосередньо генеральним директором або уповноваженими ним на те особами.

У журналі обліку вантажів комірник підприємства реєструє надходження ТМЦ. Для відвантаження товару із складу уповноважена особа повинна мати доручення на отримання матеріалів чи сировини [43].

У випадку транспортування ТМЦ використовують товарну накладну і здійснюють необхідну звірку кількості і якості отриманої продукції. Характерною особливістю цього документа є оформлення операцій з

вітчизняними постачальникам і підрядниками, а також у випадку виникнення претензій за відшкодування збитків. У випадку отримання не якісних матеріалів оформлюється акт про приймання матеріалів, який є підставою для позову.

Виконанні роботи і послуги оформляються актом приймання-передачі виконаних робіт [44].

Акт зіставляється у двох екземплярах: перший для постачальника, другий для замовника. У бухгалтерії після отримання розрахункових документів коригує облікову ціну. Здійснюється перевірка розрахунків з постачальником зо допомогою акту звірки.

Акт звірки взаєморозрахунків – це документ, який відображає стан залишків по розрахунках між двома партнерами (яких ще називають контрагентами), тобто хто кому і скільки винен та чи є розбіжності між двома сторонами.

Облік податку на додану вартість проводить на підставі рахунку, де вказана сума, яку необхідно сплати до бюджету.

Рахунок-фактура містить реквізити, які дають можливість ідентифікувати господарську операцію та її учасників, зокрема:

- назву підприємства, від імені якого складено рахунок-фактуру;
- назву контрагента;
- зміст та обсяг господарської операції,
- одиницю виміру господарської операції;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь в оформленні рахунка-фактури.

КП МА «Київ» (Жуляни) здійснює підприємницьку діяльність на загальній системі оподаткування.

Відповідно сума податку на додану вартість вказується в кожному виписаному рахунку-фактурі. Рахунок містить в собі реквізити, куди необхідно здійснити виплату замовнику (рахунок в банку обов'язково в форматі IBAN), кількісні одинці отриманого товару, ціна, сума, вартість з ПДВ і окрема сума

ПДВ, найменування товару, адрес замовника і виконавця, ідентифікаційний номер продавця (ПН). У документі є посилання на договір, по якому відбувається процедура надходження [43].

На підприємстві КП МА «Київ» (Жуляни) є стандартна процедура перерахування коштів на рахунок кредитора. Після отримання рахунку відділом, що потребує певних товарів чи послуг, його передають у фінансово-обліковий відділ, де спочатку казначей розприділяє в який день можна здійснити оплату, потім на затвердження рахунок переходить до фінансового директора, а потім бухгалтер з розрахунку з постачальниками і підрядниками отримує щоденний реєстр з погодженими рахунками і проводить оплату через Клієнт Банк, де створюється платіжне доручення.

Розрахункові документи допомагають регулювати облік кредиторів. До цих документів відносять: платіжні доручення, виписки з банку, розрахунки в бухгалтерії, вексель. Вексель є гарантією повернення зобов'язання і зменшення кредиторської заборгованості.

При нарахуванні податків на КП МА «Київ» (Жуляни) в бухгалтерії керуються розрахунками, податковими накладними. Платіжні доручення служать для перерахунку визначених податків.

У випадку необхідності отримання цінностей посадові особи отримують довіреність, при цьому вони обов'язково повинні бути працівниками на підприємстві. Довіреність формується бухгалтером по розрахунках і затверджується підписом головного бухгалтера, підписом керівника підприємства та печаттю. Кожна видана довіреність нумерується і ведеться в обліку [44].

Довіреність видається на основі рахунку, тобто в ній є номер рахунку, назва товару на який іде дозвіл отримання. Термін дії не більше 10 днів.

При оформленні ТТН обов'язковим є їх оформлення відправником. Повинні бути наявні [45]:

- записи з підписами і засвідчено печаткою одержувача, який підтверджує доставку сировини чи матеріалів до назначеного місця;

- найменування та кількість вантажу,
- дату і місце його складання;
- найменування перевізника та/або експедитора, замовника, вантажовідправника, вантажоодержувача;
- найменування та кількість вантажу;
- основні характеристики вантажу та ознаки, які надають можливість однозначно ідентифікувати цей вантаж;
- дані про автомобіль (марка, модель, тип, реєстраційний номер) та причіп/напівпричіп (марка, модель, тип, реєстраційний номер), яким перевозиться вантаж;
- пункти навантаження та розвантаження із зазначенням повної адреси.

Інвойс застосовується при міжнародній поставці товару. КП МА «Київ» (Жуляни) виписує і направляє іноземному покупцю разом із товаром. Продукцію постачають на міжнародних умовах. Загальна сума до оплати вказується в валюті, вказаній у контракті. Якщо в документі валюта вказана одна, а покупець буде платити в іншій, то необхідно вказати за яким курсом і на яку дату буде проводитися розрахунок [46].

2.2 Аналітичний і синтетичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками

Синтетичний облік використовують для відображення в обліку типових процесів, засобів в грошових еквівалентах. Рахунки, які використовують в синтетичному обліку можна віднести до узагальнених і зведених. На основі цих рахунків відбувається зведення фінансової звітності. Для деталізації кожного процесу не достатньо синтетичного обліку, тому КП МА «Київ» (Жуляни) користується аналітичним обліком.

За допомогою аналітичного обліку керівники підприємства можуть бачити загальну картину для управління запасами та реалізацією виготовленої

продукції, а аналітики проводити аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості.

Аналітичний облік дає можливість дослідити дату здійсненого постачання товарів і послуг, термін простроченої заборгованості, розмежувати всіх постачальників і підрядників.

Переглянемо типові проводки на КП МА «Київ» (Жуляни) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на КП МА «Київ» (Жуляни)

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Перша подія — попередня оплата		
Перераховано постачальнику суму попередньої оплати	371	311
Відображено податковий кредит з суми, попередньої оплати	641	644
Оприбутковані товарно-матеріальні цінності, які надійшли		
— на суму без ПДВ	20,22,28	631
— на суму ПДВ	644	631
Проведено залік суми попередньої оплати	631	371
Перша подія — надходження матеріальних цінностей		
Оприбутковані товарно-матеріальні цінності		
— на вартість без ПДВ	20,22,28	631
— на суму ПДВ	641	631
Оплачено рахунки постачальників та підрядників:		
— готівкою з каси	631	301
— з поточного рахунка в національній валюті	631	311
— видані векселі	631	621
— за рахунок короткострокової позики банку	631	60

Джерело: розроблено авторами

На рахунках шостого класу відображають облік і узагальнення даних поточних зобов'язань, тобто кредиторська заборгованість. Отже, на рахунках шостого класу відображають розрахунки з постачальниками і підрядниками.

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками займає важливе місце у виробництві. Найбільший відсоток у кредиторській заборгованості займає оплата матеріалів, сировини і послуг. Для ведення аналітичного обліку на КП МА «Київ» (Жуляни) використовують 63 рахунок «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Який містить наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ)».

На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги.

На субрахунку 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з учасниками промислово-фінансової групи [13].

По кредиту рахунка відображається заборгованість за товарно-матеріальні цінності, роботи і послуги, що виникає при їх одержанні у постачальників і підрядників. По дебету рахунка відображається зменшення кредиторської заборгованості, наприклад, при поверненні товару або пред'явлення претензій [14].

У бухгалтерії аналітичний облік за кожним постачальником і підрядником ведуть окремо.

На нашому підприємстві часто оплату здійснюють наперед і так як звітний період закривається такі переоплати перед постачальниками і підрядниками відображають у витратах майбутніх періодів на рахунку 391 «Витрати майбутніх періодів». Наприклад, КП МА «Київ» (Жуляни) заключило договір оренди, за ним потрібно виплатити гарантійний платіж. Тобто, це заплановані витрати, в бухгалтерському обліку гарантійний платіж з рахунку

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» в рахунок 391 «Витрати майбутніх періодів».

Якщо за договором встановлено оплату помісячну, це може бути оренда приміщення чи техніки, бухгалтерія здійснює оплату авансом. Тобто підприємство має витрати у звітному періоді і списує їх на витрати майбутніх періодів.

Таблиця 2.2 – Відображення в обліку витрат майбутніх періодів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
1. Здійснено оплату оренди за вересень — жовтень 2020 року	371	311
2. Відображено податковий кредит з ПДВ (на підставі зареєстрованої податкової накладної)	641	644
3. Віднесено оплату оренди за вересень — жовтень до витрат майбутніх періодів	39	631
4. Списано податковий кредит	644/1	631
5. Відображено залік заборгованостей	631	371
6. Уключено до витрат орендну плату за серпень 2020 року (на підставі акта наданих послуг)	92	631
7. Списано податковий кредит	644/1	631
8. Відображено залік заборгованостей	631	371
9. Уключено до витрат орендну плату за вересень 2020 року (за підсумками вересня)	92	39
10. Уключено до витрат орендну плату за жовтень 2020 року (за підсумками жовтня)	92	39

Джерело: розроблено авторами

Правильно розмежований аналітичний облік з постачальниками і підрядниками допоможе отримати потрібні дані:

- інформація про отримані рахунки, термін для оплати, яких ще не настав;
- інформація по неоплачених виставлених рахунках, де прострочили термін оплати;
- інформація про векселі які ще не потрібно оплачувати;
- інформація про прострочені векселі;
- отриманих кредитів від кредиторів.

2.3 Відображення інформації про розрахунків з постачальниками та підрядниками у звітності

Відображення кредиторської заборгованості в фінансовій звітності допомагає користувачам зовнішнім і внутрішнім отримати достовірні дані про платоспроможність і конкурентоспроможність організації на ринку.

Бухгалтерська фінансова звітність містить точну інформацію про діяльність підприємства. З показниками по розрахунках з постачальниками і підрядниками можна ознайомитися по Формі №1 «Баланс» та Формі №3 «Звіт про рух грошових коштів», а також доповненням форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», де можна ознайомитися з поточними зобов'язаннями, сумою зобов'язань за об'єктами їх виникнення; сумою поточних зобов'язань за терміном погашення; сумою поточних зобов'язань, в яких закінчився термін погашення, і сумою списаної кредиторської заборгованості, у якій минув термін позивної давності.

Кредитне сальдо аналітичного обліку розрахунків за товари, роботи і послуги відображається у пасиві «Балансу підприємства» (ф. № 1.) стаття — кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тобто заборгованість в розрахунках наводиться розгорнуто [47].

Кредиторська заборгованість відображається у таких розділах Пасиву:

II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення.

III. Поточні зобов'язання і забезпечення.

Стаття «Короткострокові кредити банків» містить в собі суму поточних зобов'язань організації за позики, що отримало від банку.

Стаття «Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями» містить в собі суму довгострокових зобов'язань, яка буде погашено не пізніше 12 місяців з початку складання Балансу.

Стаття «Векселі видані» відображає суму заборгованості, на яку організація видала векселя для проведення поставок (робіт, послуг) із постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами.

Стаття «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» відображає суму заборгованості перед постачальниками і підрядчиками за отримані матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги.

Стаття «Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами» містить в собі суму авансів, отриманих наперед від інших осіб для оплати майбутніх доставок продукції, виконання робіт (послуг).

Стаття «Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» відображає зобов'язання організації за усіма визначеними рахунками для сплати у бюджет, тобто це і відрахування з працівників організації.

Стаття «Поточні зобов'язання з позабюджетних платежів» відображає заборгованість за внесенням до позабюджетних фондів, визначених згідно Податкового кодексу.

Стаття «Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування» містить у собі суму заборгованостей за відрахуваннями до пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування працівників.

Стаття «Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці» містить суму виплаченої заробітної плати за звітний період.

Стаття «Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками» містить у собі суму заборгованостей підприємства перед його учасниками (засновниками), має відношення до розподілу прибутку і сформованого статутного капіталу.

Стаття «Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків» містить у собі суму заборгованості підприємства перед внутрішніми позичальниками та кредиторську заборгованість за внутрішніми розрахунками.

Стаття "Інші поточні зобов'язання" містить у собі суму зобов'язань, яку не можливо включити до інших статей, перелічених у розділі «Поточні зобов'язання». В основному це суми що числяться на субрахунку 644 «Податковий кредит».

Відповідно до ПСБО 11 «Зобов'язання» [2], поточні зобов'язання відображаються у Балансі за сумою погашення.

Довгострокові зобов'язання відображають у II розділі «Довгострокові зобов'язання».

Стаття «Довгострокові кредити банків» відображає суму заборгованості підприємства перед банком, яка є довшою ніж дванадцять місяців.

Стаття «Відстрочені податкові зобов'язання» відображає суму податків на прибуток, що необхідно сплатити в майбутньому через тимчасову різницю між визначеними оцінками в обліковій і податковій базі.

Стаття «Інші довгострокові зобов'язання» відображає суму довгострокових зобов'язань, які не можна включити до інших статей розділу «Довгострокові зобов'язання».

Довгострокові зобов'язання, які дисконтують кожного кварталу, відображають у Балансі за їхньою дисконтованою вартістю.

Відповідно до МСФЗ №9 «Фінансові інструменти» [48] метою якого є: встановити принципи фінансової звітності про фінансові активи та фінансові зобов'язання, які надаватимуть доречну та корисну інформацію користувачам фінансової звітності для їхньої оцінки обсягів, часу та невизначеності майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання.

Підприємство застосовує цей МСФЗ «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» для всіх статей, на які поширюється сфера застосування цього МСБО.

2.4 Автоматизація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками

Бухгалтерія Комунального підприємства Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни) користується відомими для бухгалтера програмами для автоматизації обліку.

Перша і сама головна програма - це «1С: Бухгалтерія версія 8.3». Вона охоплює всі бізнес процеси на підприємстві. У неї є особливість підтримувати роботу сотні, або навіть тисячі користувачів. Доступ до даних може бути не тільки в бухгалтера. На початку існування договірних відносин між постачальником або підрядником в програмі «1С: Бухгалтерія» заводиться вся інформація про контрагента, при оплаті проводиться банк (інформація береться з Клієнт Банку), створюють акт або видаткову накладну у випадку отримання послуг чи товару, формується оборотно-сальдова відомість, по рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», і випадку сплати гарантійного платежу, перевищують оплату на рахунок 391 «Витрати майбутніх періодів». Відразу можна дослідити, коли ми не отримали акт на проведення робіт чи послуг, або видаткову накладну.

Відразу у пакеті з програмою 1С: Бухгалтерія підприємство отримало програму «1С: Документообіг», яка має велике значення в автоматизації розрахунків з постачальниками і підрядниками. Але в основному КП МА «Київ» (Жуляни) користується цією програмою для обміну документами між працівниками у різних відділах. Наприклад, відділ маркетингу потребує оплатити рекламу по телебаченню. Для цього на основі договору підрядники виставляють рахунок у відділ маркетингу, працівники цього відділу створюють заявку в «1С: Документообігу» на затвердження, прикріплюючи рахунок і договір за необхідністю, фінансовому директору підприємства, і після утвердження оплати заявка з проханням оплати потрапляє на бухгалтера по оплаті з контрагентами.

Звичайно для обміну документацією з постачальниками і підрядниками підприємство користується іншими програмами, такими як «М.Е.Дос» і «Вчасно».

У сучасних умовах автоматизація бізнес-процесів викреслюють з нашої уяви паперові документи. Процес обміну документами залучає в себе велику кількість працівників, ресурсів і часу.

Кожен відділ залучений у процес договірних відносин з тим чи іншим постачальником чи підрядником. Це керівники всіх відділів, бухгалтери, логісти, відділ продажу, менеджери. Відбувається обмін договорами, додатковими угодами (про зміну, доповнення договору), первинними документами у період закриття звітнього періоду з контрагентами.

Процеси пов'язані з паперовою роботою, забирають багато часу, що можна було б витратити на інші процеси діяльності кожного відділу. Це може бути залучення нових клієнтів, обговорення мінімізації витрат, деталізація процесів.

Електронний документообіг (ЕДО) — це сукупність автоматизованих процесів для роботи з документами в електронному вигляді із застосуванням кваліфікованого електронного підпису.

Електронний документообіг допомагає підписати, відправити, отримати документи в режимі онлайн, відповідно зберігати їх у електронному вигляді на сервері підприємства, або хмарі. Ця процедура має законний характер, безпечна і ефективна для процесу виробництва.

Відповідно чим зручна ця програма? Документи можна відправляти і отримувати не тільки за умови, що ваш постачальник теж користується «М.Е.Дос». У цієї програми є ряд програм-партнерів – «FlyDoc», вебсервіс «СОТА», «Fredo». Що допомагає збільшувати кількість обміну документами між обома сторонами.

Обов'язковою умовою для обміну документами між контрагентами онлайн є зазначений пункт у договорі між підприємством і постачальником, підрядником. У випадку, якщо ця умова не була передбачена на момент підписання договору, підписується додаткова угода, яка буде містити в собі згоду обох сторін на обмін документами.

За отримання документа КП МА «Київ» (Жуляни) не платить, цей процес схожий на телефонний дзвінок, хто відправляє документи, той і сплачує суму, передбачену в договорі.

Якщо необхідно швидко підписати відправлення чи отримання документів, а відповідальної особи немає на місці, це можна зробити дистанційно, головне мати девайс, доступ до інтернету і електронний ключ.

Один із самих приємних плюсів у користуванні електронним документообігом є швидкий пошук необхідного документа в електронному архіві, це займе лічені хвилини і зекономить час працівнику.

«М.Е.Дос» не єдина програма, яку використовують КП МА «Київ» (Жуляни). Головний мінус цієї програми, що не кожен контрагент її може собі установити, а якщо у нього немає певного переліку програм, таких як «FlyDoc», вебсервіс «СОТА», «Fredo», то обмін документами стає неможливим з такими контрагентами.

Саме тому на підприємстві ще користуються програмою «Вчасно». Вона доступна всім і не вимагає спеціального встановлення програмного забезпечення. Для неї достатньо зайти в браузер і ввести логін, пароль і електронний ключ. Програма дозволяє при великій кількості заходження документів підписувати їх не по одному, а певну вибрану кількість, що значно полегшує роботу великої компанії з багатомільйонними оборотами. І ще один із важливих моментів, це можливість імпортувати і експортувати документи з «1С» до «Вчасно» і навпаки. Для великого потоку документів - це не вагомий внесок.

Наведемо перелік переваг електронного документообігу:

- зменшення витрат часу. При наявності 1000 постачальників і підрядників, кожного місяця відбувається обмін і пересилка документів поштою, а це їх друк, підпис, відправка. Тобто це декілька днів, зараз це займає декілька годин;

- можливість виправити неточності. Оперативні виправлення потрібні для зміни адреси, реквізитів, округлення. Контрагент повідомляє про неточність і через 10 хвилин отримує правильний документ;

- збереження коштів. Поштові витрати знизилися, зменшився використаний папір, картриджі;

- збереження екології середовища. Електронний документообіг допомагає зменшити використання паперу, що призводить до збереження дерев у екосистемі.

КП МА «Київ» (Жуляни) на сайті в особистому кабінеті може шукати необхідні документи за допомогою фільтрів і за визначений період. Коли документ знайдено, з ним ознайомлюються і підписують електронним підписом і цифровою печаттю затверджують, також можуть забракувати, тоді пишуть пояснення у коментарі. У першому випадку документ буде завірений, і його статус в Особистому кабінеті, а також в сервісі «Вчасно» зміниться на «Підписано». У другому випадку - статус документа зміниться на «Відхилено». Незалежно від причини, всі питання по відхилених документах можуть бути обумовлені за допомогою електронних коментарів під документом, або через звернення за виділеними номерами телефонів КП МА «Київ» (Жуляни).

Також, «Вчасно» зменшить можливість підробки паперів, зменшуючи можливість безкарного розкрадання вантажів. Так як це дуже актуальна на ринку авіа перевезень.

У сучасних умовах пандемії для зменшення ризику захворюваності, необхідно мінімізувати контакт людей і система електронного документообігу одна із кращих для успішних функціонувань сучасних бізнес-процесів [49].

2.5 Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками

Збільшення кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання, інтенсивність її обертів, свідчить про нестабільний фінансовий стан підприємства, фінансові труднощі, зменшення ефективного керівництва, показники не кредитоспроможності, що складає фінансовий ризик для інвесторів і кредиторів. При збільшенні періоду погашення заборгованості перед постачальниками, підприємство погіршує свій діловий імідж, виникає

ризик погіршення продуктивності праці робітників, штрафні санкції зі сторони держави. У випадках покриття заборгованостей за рахунок залучення кредитних коштів ситуація призведе до повернення більшої суми заборгованості у майбутньому, тобто ще й відсотки, комісії, пеня, особливо, якщо це фінансові установи.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю є одним із головних вимог успішного функціонування підприємства в умовах сучасного ринку. Правильна стратегія з управління кредиторською заборгованістю допоможе ліквідувати негативні наслідки. Також це допоможе залучити додаткові фінансові ресурси.

Так як найбільший відсоток в кредиторській заборгованості становить заборгованість за товари і послуги, удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками допоможе прослідкувати ситуацію перед кредиторами. КП МА «Київ» (Жуляни) користується стандартним Планом рахунків при обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, де 63 рахунок «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Який містить наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ)».

Для уникнення зловживання у процесі розрахунків з постачальниками і підрядниками необхідно постійно контролювати проведення і відображення в бухгалтерському обліку операцій і вдосконалювати цей процес.

Тому пропоную ввести для користування аналітичні рахунки для рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», такі як:

1. Субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» буде містити в собі:

- аналітичний рахунок 6311 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін оплати якої ще не настав»;

- аналітичний рахунок 6312 «Заборгованість відстрочена перед вітчизняними постачальниками»;

- аналітичний рахунок 6313 «Заборгованість прострочена перед вітчизняними постачальниками».

2. Субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» буде містити в собі:

- аналітичний рахунок 6321 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін оплати якої ще не настав»;

- аналітичний рахунок 6322 «Заборгованість іноземними перед вітчизняними постачальниками»;

- аналітичний рахунок 6323 «Заборгованість іноземними перед вітчизняними постачальниками».

Отже, доцільно вести облік із застосуванням субрахунків другого порядку рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». Вони відобразатимуть заборгованість, термін виплати якої ще не настав, відстрочену та прострочену заборгованість та дозволять контролювати та не допускати її прострочення, що буде позитивно впливати на фінансовий стан підприємства.

Висновки до розділу 2

Обліковувати процес розрахунків з постачальниками і підрядниками допомагає організація їх з допомогою первинних документів. Первинні документи є контролем по розрахунках на попередньому, поточному і майбутньому рівнях заборгованості, а також вносять ясність стосовно руху і збереження товарно-матеріальних цінностей, та виконання робіт і послуг.

КП МА «Київ» (Жуляни) заключає договори стосовно постачання палива, телекомунікаційних послуг, енергопостачання, оренда спецтехніки, товари для обслуговування в літаках і таке інше.

У Наказі про облікову політику зазначається вся кількість документів, на підставі яких здійснюються операції з продавцями і покупцями. Окремі етапи усіх розрахункових операцій затверджуються бухгалтерською довідкою. Її використовують для виправлення помилок допущених у бухгалтерському обліку.

Розрахунки з кредиторами здійснюються на основі актів на приймання робіт і видаткових накладних. Невиконання умов договору призводить до штрафних санкцій. При виникненні такої ситуації не задоволена сторона відправляє на опонента претензію про постачання чи розрахунки. Інша сторона повинна згідно ст. 330 ЦК України сплатити штраф чи пеню.

Відображення в обліку надходження ТМЦ здійснюється при отриманні права власності на цінності, тобто підписання сторонами угоди накладних або актів у графах «здав» і «прийняв» безпосередньо генеральним директором або уповноваженими ним на те особами.

Виконанні роботи і послуги оформляються актом приймання-передачі виконаних робіт.

Акт зіставляється у двох екземплярах: перший для постачальника, другий для замовника. У бухгалтерії після отримання розрахункових документів коригує облікову ціну. Здійснюється перевірка розрахунків з постачальником зо допомогою акту звірки.

На підприємстві КП МА «Київ» (Жуляни) є стандартна процедура перерахування коштів на рахунок кредитора. Після отримання рахунку відділом, що потребує певних товарів чи послуг, його передають у фінансово-обліковий відділ, де спочатку казначей розприділяє в який день можна здійснити оплату, потім на затвердження рахунок переходить до фінансового директора, а потім бухгалтер з розрахунку з постачальниками і підрядниками отримує щоденний реєстр з погодженими рахунками і проводить оплату через Клієнт Банк, де створюється платіжне доручення.

Розрахункові документи допомагають регулювати облік кредиторів. До цих документів відносять: платіжні доручення, виписки з банку, розрахунки в

бухгалтерії, вексель. Вексель є гарантією повернення зобов'язання і зменшення кредиторської заборгованості.

При нарахуванні податків на КП МА «Київ» (Жуляни) в бухгалтерії керуються розрахунками, податковими накладними. Платіжні доручення служать для перерахунку визначених податків.

У випадку необхідності отримання цінностей посадові особи отримують довіреність, при цьому вони обов'язково повинні бути працівниками на підприємстві. Довіреність формується бухгалтером по розрахунках і затверджується підписом головного бухгалтера, підписом керівника підприємства та печаттю. Кожна видана довіреність нумерується і ведеться в обліку.

Інвойс застосовується при міжнародній поставці товару. КП МА «Київ» (Жуляни) виписує і направляє іноземному покупцю разом із товаром. Продукцію постачають на міжнародних умовах. Загальна сума до оплати вказується в валюті, вказаній у контракті. Якщо в документі валюта вказана одна, а покупець буде платити в іншій, то необхідно вказати за яким курсом і на яку дату буде проводитися розрахунок.

Коли звітний період закривається переоплати перед постачальниками і підрядниками відображають у витратах майбутніх періодів на рахунку 391 «Витрати майбутніх періодів». Наприклад, КП МА «Київ» (Жуляни) заключило договір оренди, за ним потрібно виплатити гарантійний платіж. Тобто, це заплановані витрати, в бухгалтерському обліку гарантійний платіж з рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» в рахунок 391 «Витрати майбутніх періодів».

Бухгалтерська фінансова звітність містить точну інформацію про діяльність підприємства. З показниками по розрахунках з постачальниками і підрядниками можна ознайомитися по Формі №1 «Баланс» та Формі №3 «Звіт про рух грошових коштів», а також доповненням форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності», де можна ознайомитися з поточними зобов'язаннями, сумою зобов'язань за об'єктами їх виникнення; сумою

поточних зобов'язань за терміном погашення; сумою поточних зобов'язань, в яких закінчився термін погашення, і сумою списаної кредиторської заборгованості, у якої минув термін позивної давності.

Самі поширені програми, якими користується КП МА «Київ» (Жуляни), і вони допомагають автоматизувати розрахунки з постачальниками і підрядниками – це «1С: Бухгалтерія», «1С:Документообіг», «М.Е.Дос» і «Вчасно».

Для вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками пропонуємо удосконалення рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» з аналітичними рахунками, що допоможе не допускати збільшення заборгованості та контролювати процес розрахунків на начальному етапі, поки не виникла довгострокова заборгованість. Що позитивно вплине на показники у фінансовій звітності.

З МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ

3.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності КП МА «Київ» (Жуляни)

Для суб'єктивної оцінки діяльності КП МА «Київ» (Жуляни) проведемо аналіз Форми 1 «Баланс» за допомогою горизонтального і вертикального аналізу пасиву і активу форми звітності (Додатки А, В, Д).

Вертикальний аналіз дозволяє вивчити структуру звітності. Для цього розраховують відносні величини структури, як відношення кожної статті до загального підсумку. Такий прийом дає змогу порівнювати підприємства, які суттєво відрізняються за обсягами та напрямками діяльності.

Проведемо розрахунки в табл. 3.1.

Найбільшу частку в необоротних активах з 2017 по 2019 рік склали нематеріальні активи. Питома вага коливається від 80,27% у 2017 році до 76,92% у 2019 році. Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи відсутні у 2017 і 2018 роках, а незавершені капітальні інвестиції зникли у 2019 році, що є позитивним знаком, адже довготривалі заборгованості були повернуті. І за рахунок нематеріальних активів, необоротні активи мають більшу частку у структурі активу балансу. Оборотні активи мають меншу частку у активі балансу, що свідчить про зменшення трудомістких процесів у господарській діяльності. У 2017 році частка оборотних активів складає 4,49%, у 2018 - 5,49%, у 2019 - 4,69%. Найбільшу частку мають грошові кошти в обігу приблизно від 2,78% у 2017 році, а потім зменшується до 0,98%. Проте у 2018 і 2019 роках збільшується дебіторська заборгованість за продукцію, товари і послуги від 0,3% до 3,16% в 2018 році і зменшується у 2019 до 2,16%. Отже, кількість наданих послуг була майже не змінною.

Таблиця 3.1 – Вертикальний аналіз активу балансу КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Стаття	Станом на 31.12.2017		Станом на 31.12.2018		Станом на 31.12.2019		Зміна питомої ваги, %	
	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	2018/	2019/
							2017	2018
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1 587 996	80,27	1 588 147	77,36	1 588 128	76,92	-2,91	-0,44
Незавершені капітальні інвестиції	30 096	1,52	30 239	1,47	-	-	-0,05	-1,47
Основні засоби	271 346	13,72	321 873	15,68	363 812	17,62	1,96	1,94
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	2 506	0,12	-	0,12
Інші необоротні активи	-	-	-	-	13 454	0,65	-	0,65
Усього за розділом I	1 889 438	95,51	1 940 259	94,51	1 967 900	95,31	-1,00	0,81
II. Оборотні активи								
Запаси	7 901	0,40	8 118	0,40	15 191	0,74	0,00	0,34
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5 857	0,30	64 801	3,16	44 599	2,16	2,86	-1,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками	18 509	0,94	19 894	0,97	15 621	0,76	0,03	-0,21
Гроші та їх еквіваленти	55 066	2,78	18 275	0,89	20 298	0,98	-1,89	0,09
Інші оборотні активи	1 538	0,08	1 677	0,08	1 049	0,05	0,00	-0,03
Усього за розділом II	88 871	4,49	112 765	5,49	96 758	4,69	1,00	-0,81
Баланс	1 978 309	100,00	2 053 024	100,00	2 064 658	100,00	-	-

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Розглянемо вертикальний аналіз пасиву балансу на КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки (табл. 3.2).

Найбільшу частину в структурі пасиву балансу займає власний капітал, складає в 2017 році 90,3%, а в 2019 році 90,94%. Зареєстрований капітал не змінний і складає 24 444 000 грн, що в структурі пасиву займає всього від 1,24% у 2017 році, до 1,18% у 2019 році. Найбільшу частку займає стаття капітал у дооцінках, тобто дані по дооцінці і уцінці необоротних активів та фінансових інструментах. Дані зменшуються у 2018 році на 2,99% і у 2019 році на 2,34%. У 2017 році - це 82,24%, а у 2019 – це 76,91%. Найменший показник у

резервного капіталу, але він збільшується від 0,73% у 2017 році, до 1,33% у 2019 році, що доволі є позитивним показником.

Таблиця 3.2 – Вертикальний аналіз пасиву балансу КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Стаття	Станом на 31.12.2017		Станом на 31.12.2018		Станом на 31.12.2019		Зміна питомої ваги, %	
	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	2018/2017	2019/2018
I. Власний капітал								
Зареєстрований капітал	24 444	1,24	24 444	1,19	24 444	1,18	-0,04	-0,01
Капітал у дооцінках	1 626 976	82,24	1 626 976	79,25	1 587 848	76,91	-2,99	-2,34
Додатковий капітал	120 639	6,10	186 891	9,10	237 800	11,52	3,01	2,41
Резервний капітал	14 403	0,73	21 765	1,06	27 422	1,33	0,33	0,27
Усього за розділом I	1 786 462	90,30	1 860 076	90,60	1 877 514	90,94	0,30	0,33
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	-	-	828	0,04	-	0,04
Цільове фінансування	26 562	1,34	26 562	1,29	0	0,00	-0,05	-1,29
Усього за розділом II	26 562	1,34	26 562	1,29	828	0,04	-0,05	-1,25
III. Поточні зобов'язання і забезпечення								
Поточна кредиторська заборгованість	8 738	0,44	14 264	0,69	9 377	0,45	0,25	-0,24
Поточні забезпечення	4 570	0,23	5 837	0,28	8 414	0,41	0,05	0,12
Доходи майбутніх періодів	150 056	7,59	145 971	7,11	167 994	8,14	-0,48	1,03
Інші поточні зобов'язання	1 921	0,10	314	0,02	531	0,03	-0,08	0,01
Усього за розділом III	165 285	8,35	166 386	8,10	186 316	9,02	-0,25	0,92
Баланс	1 978 309	100,00	2 053 024	100,00	2 064 658	100,00	-	-

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Довгострокові зобов'язання і забезпечення займають найменшу частину в структурі пасиву балансу. У 2017 і 2018 році це тільки цільове фінансування і відсоток 1,34% та 1,29%. А у 2019 році з'являються відстрочені податкові зобов'язання і складають 0,04%. Це є позитивним показником, адже немає простроченої кредиторської заборгованості.

Поточні зобов'язання і забезпечення в структурі пасиву балансу становлять в 2017 році 8,35%, у 2018 зменшились 8,10% і у 2019 збільшились і становили 9,02%. Найбільшу частку становлять доходи майбутніх періодів, у

2017 році 7,59%, у 2018 році 7,11% і у 2019 році 8,14%. Поточна кредиторська заборгованість у структурі балансу пасиву в 2017 році складала 0,44%, у 2018 році 0,69%, а у 2019 – 0,45%, тобто зменшилась на 0,24%.

Проведемо горизонтальний аналіз для порівняння величин окремих статей, розділів і валюти балансу за кілька періодів на КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки (Додатки А-Ж).

Таблиця 3.3 – Горизонтальний аналіз активу балансу КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+;-)		Відносне відхилення, %	
	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
	I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1 587 996	1 588 147	1 588 128	+151	-19	+0,01	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	30 096	30 239	-	+143	-30 239	+0,48	-
Основні засоби	271 346	321 873	363 812	+50 527	+41 939	+18,62	+13,03
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	2 506	-	+2 506	-	-
Інші необоротні активи	-	-	13 454	-	+13 454	-	-
Усього за розділом I	1 889 438	1 940 259	1 967 900	+50 821	+27 641	+2,69	+1,42
II. Оборотні активи							
Запаси	7 901	8 118	15 191	+217	+7 073	+2,75	+87,13
Дебіторська заборгованість	5 857	64 801	44 599	+58 944	-20 202	+1006,4	-31,18
Дебіторська заборгованість за розрахунками	18 509	19 894	15 621	+1 385	-4 273	+7,48	-21,48
Гроші та їх еквіваленти	55 066	18 275	20 298	-36 791	+2 023	-66,81	+11,07
Інші оборотні активи	1 538	1 677	1 049	+139	-628	+9,04	-37,45
Усього за розділом II	88 871	112 765	96 758	+23 894	-16 007	+26,89	-14,20
Баланс	1 978 309	2 053 024	2 064 658	+74 715	11 634	+3,78	+0,57

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Провівши горизонтальний аналіз активу балансу можемо стверджувати, що у 2019 році незавершені капітальні інвестиції зникли, а довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи з'явилися тільки у 2019 році, що є негативним показником і свідчить про неможливість підприємством збирати

свої борги. В цілому активи підприємства мають позитивну динаміку, баланс зріс з 2017 року до 2019 року приблизно на 3%. Основні засоби зросли у 2018 році на 18%, а у 2019 році на 13%. Дебіторська заборгованість значно зросла майже у 10 разів у 2018 році порівняно з 2017 роком, що свідчить про збільшення коштів у обігу.

Проведемо горизонтальний аналіз пасиву балансу в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Горизонтальний аналіз пасиву балансу КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Стаття	Роки			Абсолютне відхилення (+;-)		Відносне відхилення, %	
	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Станом на 31.12.2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
I. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	24 444	24 444	24 444	0	0	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	1 626 976	1 626 976	1 587 848	0	-39 128	0,00	-2,40
Додатковий капітал	120 639	186 891	237 800	+66 252	+50 909	+54,92	+27,24
Резервний капітал	14 403	21 765	27 422	+7 362	+5 657	+51,11	+25,99
Усього за розділом I	1 786 462	1 860 076	1 877 514	+73 614	+17 438	+4,12	+0,94
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	-	-	828	-	+828	-	-
Цільове фінансування	26 562	26 562	0	0	-26 562	0,00	-
Усього за розділом II	26 562	26 562	828	0	-25 734	0,00	-96,88
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість	8 738	14 264	9 377	+5 526	-4 887	+63,24	-34,26
Поточні забезпечення	4 570	5 837	8 414	+1 267	+2 577	+27,72	+44,15
Доходи майбутніх періодів	150 056	145 971	167 994	-4 085	+22 023	-2,72	+15,09
Інші поточні зобов'язання	1 921	314	531	-1 607	+217	-83,65	+69,11
Усього за розділом III	165 285	166 386	186 316	+1 101	+19 930	+0,67	+11,98
Баланс	1 978 309	2 053 024	2 064 658	+74 715	+11 634	+3,78	+0,57

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Також провели дослідження пасивів балансу за 3 роки. Відповідно загальні показники по балансу мають позитивну динаміку, особливо довгострокові зобов'язання і забезпечення у 2019 році зменшились майже на 97% порівняно з 2018 роком, що свідчить про продуманість керівників, щоб оплатити свою заборгованість у випадку форс-мажорних ситуацій. Поточна кредиторська заборгованість зменшилась у 2019 році порівняно з 2018 на 35%,

що є позитивним показником для підприємства. Поточні забезпечення зростали протягом трьох років, що свідчить про продуманість на майбутнє для погашення кредиторської заборгованості.

Проведемо дослідження основних показників фінансової діяльності КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки (Додатки А-Ж), дані беремо на 31 грудня кожного року, наведений аналіз наведемо в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Аналіз фінансових результатів діяльності КП МА «Київ» (Жуляни)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+;-)		Відносне відхилення, %	
	2017, сума, тис грн	2018, сума, тис грн	2019, сума, тис грн	2018/ 2017	2019 /2017	2018/ 2017	2019/ 2018
	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	178 815	236 170	184 257	+57 355	-51 913	+32,08
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	89 968	124 959	136 562	+34 991	+11 603	+38,89	+9,29
Валовий: прибуток	88 847	111 211	47 695	+22 364	-63 516	+25,17	-57,11
Інші операційні доходи	41 418	56 759	63 036	+15 341	+6 277	+37,04	+11,06
Адміністративні витрати	33 274	39 046	46 994	+5 772	+7 948	+17,35	+20,36
Інші операційні витрати	35 342	43 662	51 759	+8 320	+8 097	+23,54	+18,54
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	61 649	85 262	11 978	+23 613	-73 284	+38,30	-85,95
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	67 967	89 647	22 552	+21 680	-67 095	+31,90	-74,84
Витрати (дохід) з податку на прибуток	11 733	16 027	4 517	+4 294	-11 510	+36,60	-71,82
Чистий фінансовий результат: прибуток	56 234	73 620	18 035	+17 386	-55 585	+30,92	-75,50

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

За даними таблиці можемо стверджувати, що на КП МА «Київ» (Жуляни) чистий дохід від реалізації продукції у 2018 році зріс на 57 355 тис. грн. (32,08%), а у наступному році зменшився на 51 913 грн.

Більш наглядно можемо відобразити фінансові показники на рисунку 3.1.

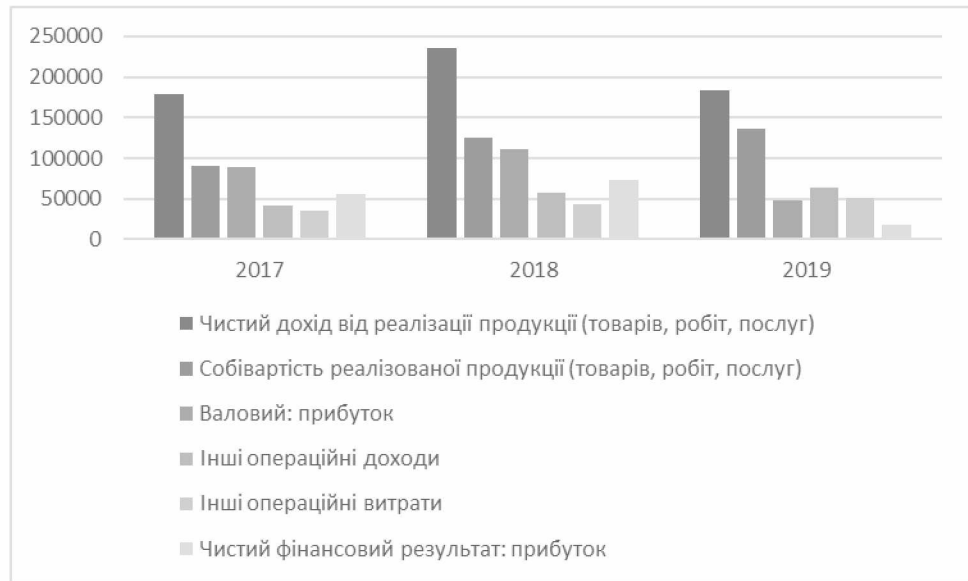

Рис. 3.1 – Основні фінансові результати діяльності КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 рр.

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Показник собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) зростав у 2018 році на 34 991 тис. грн., а у 2019 році на 11 603 тис. грн. Валовий прибуток зріс на 25,17% у 2018 році, і значно зменшився у 2019 році на 57,11%. Інші операційні доходи мали тенденцію до зростання у 2018 році на 37,04% і у 2019 році 11,06%. Адміністративні витрати зросли у 2018 році на 17,35%, і у 2019 році на 20,36%. Інші операційні витрати теж зросли порівняно з попередніми роками у 2018 році на 23,54%, а у 2019 році на 18,54%. Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток у 2018 році зріс на 38,30%, а у 2019 значно зменшився на 85,95%, що є негативним фактором, адже така сама тенденція і по фінансовий результат до оподаткування: прибуток і по чистий фінансовий результат: прибуток. Тобто, у 2019 році прибуток значно зменшився порівняно з минулими роками, що є негативним фактором.

Для прийняття більш точного висновку про фінансовий стан підприємства, проаналізуємо достатню кількість ресурсів, що можна буде використати для погашення поточних зобов'язань, за допомогою показників ліквідності (табл. 3.6).

На підприємстві розраховують такі коефіцієнти ліквідності:

- показник загальної ліквідності;
- показник швидкої ліквідності;
- показник абсолютної ліквідності.

Таблиця 3.6 – Показники ліквідності КП МА «Київ» (Жуляни)

Показники	Оптимальні межі	Формула	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)	
			2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0-2,5	$(ГК+ДЗ+Зап) / КЗ$ ГК – грошові кошти; ДЗ – дебіторська заборгованість; Зап – вартість запасів; КЗ – короткострокові зобов'язання.	0,53	0,67	0,51	0,14	-0,15
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1	$(ГК+ДЗ) / КЗ$	0,48	0,62	0,43	0,14	-0,19
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,5	$ГК / КЗ$	0,33	0,11	0,11	-0,22	0,00

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Розрахунок показників показав негативну динаміку росту коефіцієнтів протягом трьох років. Коефіцієнт ліквідності відображає, як швидко підприємство зможе погасити короткострокові зобов'язання, не чекаючи повернення дебіторської заборгованості.

Показник загальної ліквідності протягом 3 років має негативну динаміку, складає 0,50-0,60, тоді як оптимальні межі для нього повинні бути від 2,0, що свідчить про негативну динаміку погашення поточних зобов'язань за допомогою усіх своїх оборотних активів.

Показник швидкої ліквідності у 2017 - 2019 роках має низький коефіцієнт і негативну динаміку від 0,4 до 0,6, тоді як оптимальні межі дорівнюють 1, що свідчить про неможливість підприємства погасити поточні зобов'язання за допомогою найбільш ліквідних активів.

Показник абсолютної ліквідності теж має негативну динаміку і становить в 2017 році 0,33, а у наступних двох 0,11, коли оптимальні межі 0,55, що негативно впливає на платоспроможність підприємства, і показує про не своєчасність виплат боргів підприємством.

Графічно відобразимо розраховані показники за 2017-2019 рр. на рис. 3.2.

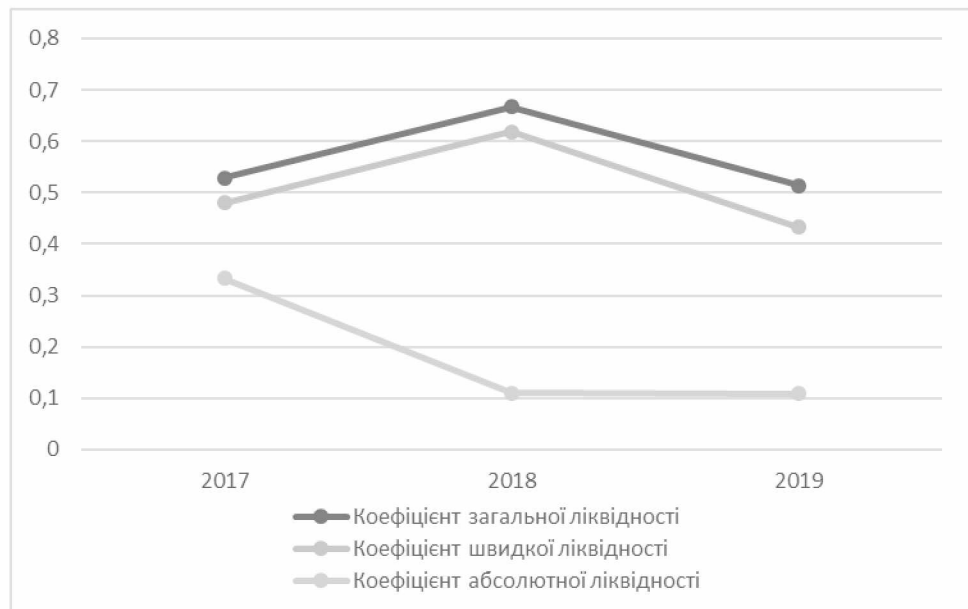

Рис. 3.2 – Динаміка показників ліквідності КП МА «Київ» (Жуляни)

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Для подальшого розвитку КП МА «Київ» (Жуляни), потрібно покращувати платоспроможність підприємства, підтримувати зростання власного капіталу.

Наступний не менш важливий показник дослідження фінансового стану підприємства є стабільність, або фінансова стійкість. Гарантія успішності підприємства на ринку є його платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства – це можливість при будь-яких умовах зміни на ринку оплатити

заборгованість перед позабюджетними фондами, обов'язками перед державою, контрагентами, працівниками.

Детально відобразимо показники фінансової стійкості за 2017-2019 роки на КП МА «Київ» (Жуляни) у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Розрахунок показників фінансової стійкості КП МА «Київ» (Жуляни)

№	Показники	Роки			Абсолютне відхилення, (+,-)	
		2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
1	Коефіцієнт автономії	0,90	0,91	0,91	0,00	0,00
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,11	1,10	1,10	0,00	0,00
3	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,92	0,92	0,91	0,00	-0,01
4	Коефіцієнт маневреності оборотних активів	-0,72	-0,34	-0,23	0,38	0,11
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,04	-0,03	-0,05	0,01	-0,02

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Основні фактори, які визначають фінансову стабільність на підприємстві – це фінансова структура капіталу, фінансування необоротних активів, запасів.

Фінансову стійкість підприємства визначають наступні показники [50]:

- коефіцієнт автономії – характеризує суму коштів, які були внесені власниками підприємства у власний капітал;
- коефіцієнт фінансової залежності – відображає частину активів, яку підприємство може профінансувати за допомогою власного капіталу;
- коефіцієнт фінансової стійкості – вказує на частину активів, яка фінансується за допомогою довгострокових джерел;
- коефіцієнт концентрації позикового капіталу – показник показує використання фінансових інструментів, з метою підвищення рентабельності інвестицій;

- коефіцієнт маневреності оборотних активів – визначає частку власного капіталу спрямованого на фінансування оборотних активів;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу – визначає частку власного капіталу спрямованого на фінансування оборотних активів.

З даних табл. 3.7 можемо спостерігати, що коефіцієнт автономії протягом трьох років мав стабільний показник 0,90, що свідчить про стабільність власного капіталу, без суттєвих змін.

Так як, коефіцієнт фінансової залежності є оборотним до коефіцієнта автономії то він стабільний також і становив 1,1, так як оптимальні межі від 0,4 до 0,6, то це вказує на можливість підприємства профінансувати свої активи, і що воно не повністю використовує свій потенціал.

Показник фінансової стійкості має незмінні дані 0,91, при цьому оптимальні межі складають 0,7-0,9. Отже, активи фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових позикових фінансових ресурсів.

Протягом трьох років КП МА «Київ» (Жуляни) залежить від кредиторів у питаннях формування оборотного капіталу. Про це говорить показник маневреності власних оборотних коштів, який є нижче нуля.

А маневреність власного капіталу компанії КП МА «Київ» (Жуляни) є низькою, і значення знаходиться нижче нормативного значення протягом 2017-2019 рр. Власні кошти повністю відволікаються на фінансування необоротних активів.

За допомогою показників рентабельності будемо визначати короткострокову ліквідність чи платоспроможність. Загалом рентабельність - це показник ефективності виробництва будь-якого підприємства. Рентабельність визначає як підприємство відшкодовує витрати за рахунок виручки від реалізації продукції та послуг і отримує прибуток.

Основні показники рентабельності, які досліджують фінансовий стан підприємства це [50]:

1. Коефіцієнт рентабельності активів або економічна рентабельність. Він визначає прибуток, який формують активи, якими користуються згідно звітності.

2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу або фінансова рентабельність найбільший інтерес викликає у власників чи акціонерів, так як відображає рівень дивідендних виплат. Також можна дослідити прибутковість власного капіталу.

3. Коефіцієнт рентабельності діяльності досліджує ефективність господарської діяльності.

Дослідимо динаміку показників рентабельності використовуючи фінансову звітність за 2017-2019 роки на КП МА «Київ» (Жуляни) та представимо в табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Показники рентабельності на КП МА «Київ» (Жуляни)

№	Показник	Формула	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення, (+,-)	
						2018/ 2017	2019/ 2018
1.	Коефіцієнт рентабельності активів	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування/ Вартість активів	0,03	0,04	0,01	0,01	-0,03
2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	0,03	0,04	0,01	0,01	-0,03
3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Чистий прибуток / Чистий дохід від реалізації продукції	0,31	0,31	0,10	0,00	-0,21

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Розраховані показники рентабельності за три роки мають негативну динаміку. У 2018 році показники покращувалися, а у 2019 році погіршувалися. Результати розрахунків більш детально можемо переглянути на рис. 3.3.

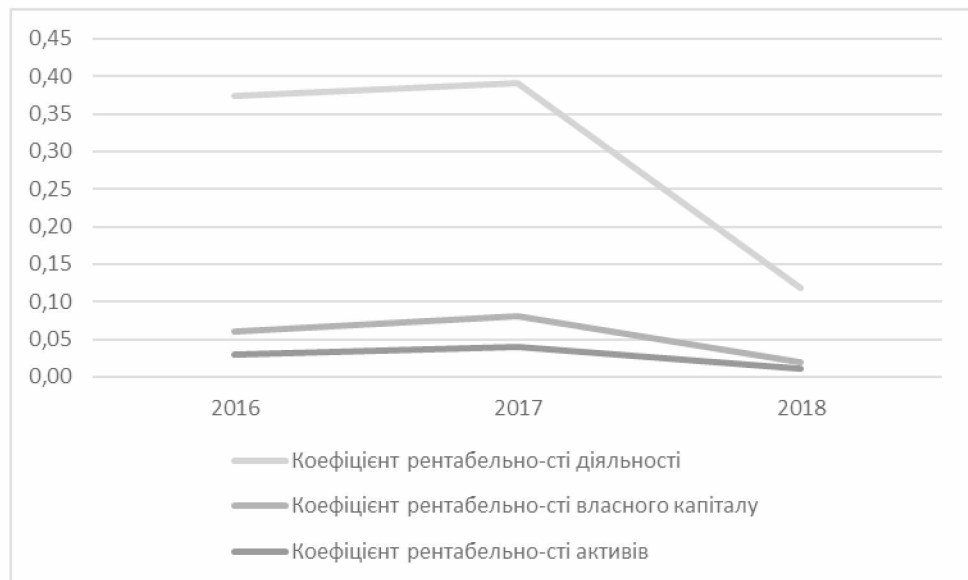

Рис. 3.3 – Динаміка показників рентабельності КП МА «Київ» (Жуляни)
 Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Так, як рентабельність показує узагальнену ситуацію платоспроможності підприємства, можна сказати, що на КП МА «Київ» (Жуляни) не ефективно розподіляє витрати на виробництво і платоспроможність значно погіршилась за три роки проведеного дослідження.

3.2 Методика проведення аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками

Оплата з запізненням за розрахунки з постачальниками і підрядниками призводить до появи кредиторської заборгованості. У процесі діяльності КП МА «Київ» (Жуляни) уникнути заборгованості не можливо, враховуючи об'єми наданих послуг, тому аналіз господарської діяльності і керування кредиторською заборгованістю є важливим аспектом успішного підприємства.

На підприємстві контроль за поточними активами допомагає підтримувати необхідний рівень платоспроможності і ліквідності. Аналіз заборгованості здійснює відповідний відділ, але також це робить навіть

бухгалтерія з управлінського обліку. Мета контролю заборгованості полягає в аналізі вчасності сплати покупців і замовників, адже, чим частіше повертаються кошти з обігу, тим більша можливість погашення своєї заборгованості перед постачальниками і підрядниками, також аналіз неоплачених зобов'язань і дослідження ринків [51].

Для детального вивчення і аналізу кредиторської заборгованості виконують наступні дії:

1. Дослідження структури і величини Балансу за допомогою горизонтального і вертикального аналізу пасиву і активу.
2. Аналіз структури всіх підвидів кредиторської заборгованості через структуру і динаміку.
3. Вивчення виникнення заборгованості за термінами, так як цікава платіжна дисципліна.
4. Порівняльна характеристика дебіторської і кредиторської заборгованості.
5. Дослідження поіменно постачальників і підрядників для визначення з яким з них необхідно погашати заборгованість першочергово.

При дослідженні горизонтального і вертикального аналізу за даними форми № 1 «Баланс», розраховують питому вагу кожної складової кредиторської заборгованості в загальній сумі балансу. Розрахунок відбувається щоквартально, але при великій взаємодії з контрагентами може бути і кожного місяця. Визначають причини змін у тій чи іншій складовій і виготовляють план дій для регулювання тих складових, що є негативним показником для всього підприємства.

Одна із основних причин є невзаємні платежі між контрагентами, це дослідження можна визначити при аналізі дебіторської і кредиторської заборгованості. Так як і збільшення і зменшення дебіторської чи кредиторської заборгованості призводить до негативних наслідків.

Зменшення дебіторської заборгованості порівняно з кредиторською може відбуватися при зменшенні попиту на послуги.

Зменшення кредиторської заборгованості порівняно з дебіторською може виникати через неплатоспроможність споживачів.

Кредиторська заборгованість потребує ефективного підходу в управлінні, тобто контролювати збільшення і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості, також стежити за простроченою кредиторською заборгованістю і вчасно здійснювати оплату.

3.3 Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками у КП МА «Київ» (Жуляни)

Розглянемо динаміку і структуру кредиторської заборгованості на КП МА «Київ» (Жуляни) за період з 2017 по 2019 роки.

Аналіз кредиторської заборгованості проводять з метою дослідження зміни стану фінансової звітності підприємства. Так аналітики намагаються передбачити виникнення кризових ситуацій та ефективно керувати оборотними активами. Також, щоб запобігти неплатоспроможності підприємства і можливого банкрутства.

Для початку розглянемо аналіз динаміки кредиторської заборгованості протягом трьох років у табл. 3.9.

Загальна сума кредиторської заборгованості зросла у 2018 році на 30,2% і зменшилась на 38,76% у 2019 році, що є позитивним показником у цьому році. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги зросла у 2018 році на 3062 тис. грн., і зменшилась на 2730 тис. грн у 2019 році. На всю суму заборгованості суттєво вплинули розрахунки з бюджетом – зменшились у 2019 на 41,85%. Заборгованість у тому числі з податку на прибуток зменшились у 2018 році на 6,72% і у 2019 році на 91,23%. Розрахунки з страхування збільшились на 515 тис. грн. у 2018 році і зменшились на 308 тис. грн. у 2019 році. Розрахунки з оплати плати теж у 2018 році збільшились на 1910 тис. грн., а у 2019 році зменшились на 916 тис. грн.

Таблиця 3.9 – Аналіз динаміки кредиторської заборгованості КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Показники	Сума, тис.грн			Абсолютне відхилення, (+/-)		Відносне відхилення, %	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018	2018/2017	2019/2018
Поточна кредиторська заборгованість за: -товари, роботи, послуги	825	3887	1157	+3062	-2730	+371,15	-70,23
-розрахунками з бюджетом	4613	4303	2502	-310	-1801	-6,72	-41,85
-у тому числі з податку на прибуток	1991	1869	164	-122	-1705	-6,13	-91,23
-розрахунками зі страхування	462	977	669	+515	-308	+111,47	-31,53
-розрахунками з оплати праці	1869	3779	2863	+1910	-916	+102,19	-24,24
-за одержаними авансами	969	1318	2186	+349	+868	+36,02	+65,86
Інші поточні зобов'язання	1921	314	531	-1607	+217	-83,65	+69,11
Усього	12650	16447	10072	+3797	-6375	+30,02	-38,76

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Відобразимо графічно динаміку кредиторської заборгованості на рис. 3.4.

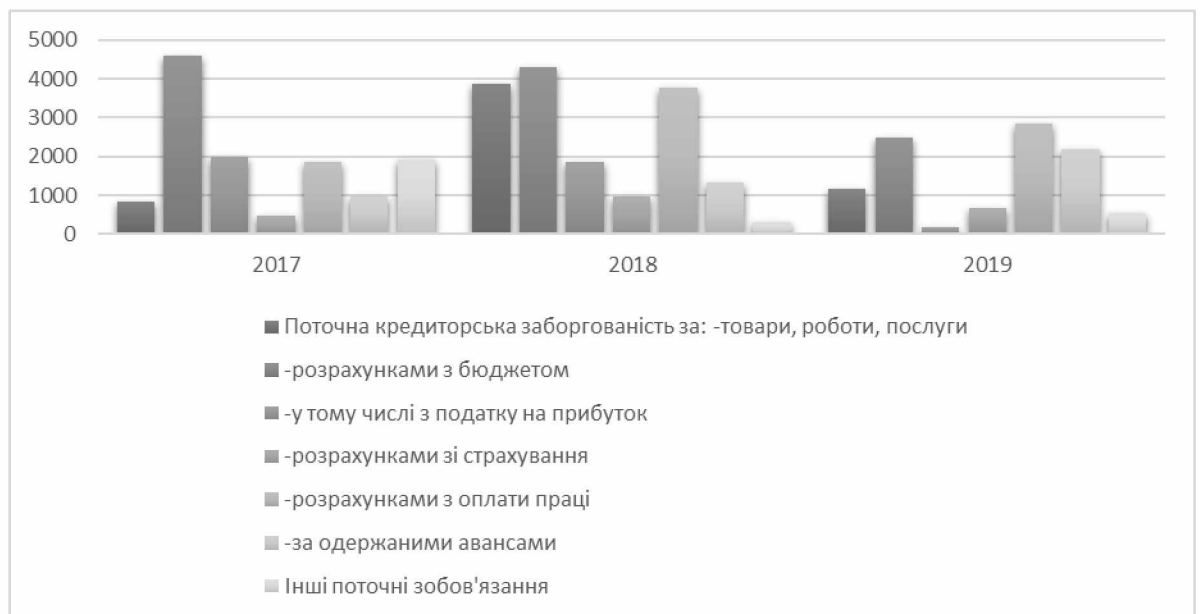

Рис. 3.4 – Динаміка кредиторської заборгованості КП МА «Київ» (Жуляни)

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

В загальному зменшення кредиторської заборгованості є позитивним показником, але якщо відбувається зменшення заробітної плати, то це скорочення персоналу, неспроможність виплачувати необхідну суму коштів. Витрати на розрахунки з постачальниками і підрядниками зменшились, це може означати, що активів підприємства зменшуються, і це також примушує задуматися, що прибуток зменшується і зменшується попит на надані послуги.

Проведемо дослідження структури кредиторської заборгованості в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Структура кредиторської заборгованості на КП МА «Київ» (Жуляни) за 2017-2019 роки

Показники	Сума, тис.грн			Питома вага у структурі дебіторської заборгованості, %		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Поточна кредиторська заборгованість за: -товари, роботи, послуги	825	3887	1157	6,52	23,63	11,49
-розрахунками з бюджетом	4613	4303	2502	36,47	26,16	24,84
-у тому числі з податку на прибуток	1991	1869	164	15,74	11,36	1,63
-розрахунками зі страхування	462	977	669	3,65	5,94	6,64
-розрахунками з оплати праці	1869	3779	2863	14,77	22,98	28,43
-за одержаними авансами	969	1318	2186	7,66	8,01	21,70
Інші поточні зобов'язання	1921	314	531	15,19	1,91	5,27
Усього	12650	16447	10072	100,00	100,00	100,00

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

Найбільшу частину у структурі кредиторської заборгованості у 2017 і 2018 році складають розрахунки з бюджетом, відповідно 36,47% і 26,16%. У 2019 році найбільшу частину займають розрахунки з оплати праці – 28,43%. Розглянемо графічно структуру кредиторської заборгованості у 2019 році на рис. 3.5.

Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги у 2017 році складала 6,52%, у 2018 році – 23,63%, а у 2019 році – 11,49%. Найменшу частку в структурі кредиторської заборгованості в 2017 році займали розрахунки зі страхування – 3,65%, у 2018 році – це інші поточні зобов'язання – 1,91%, а у 2019 році розрахунки у тому числі з податку на прибуток, що склали 1,63%. Значно зросли розрахунки з одержаними авансами, у 2017 році 7,66%, у 2018 році – 8,01%, і у 2019 році – 21,7%.

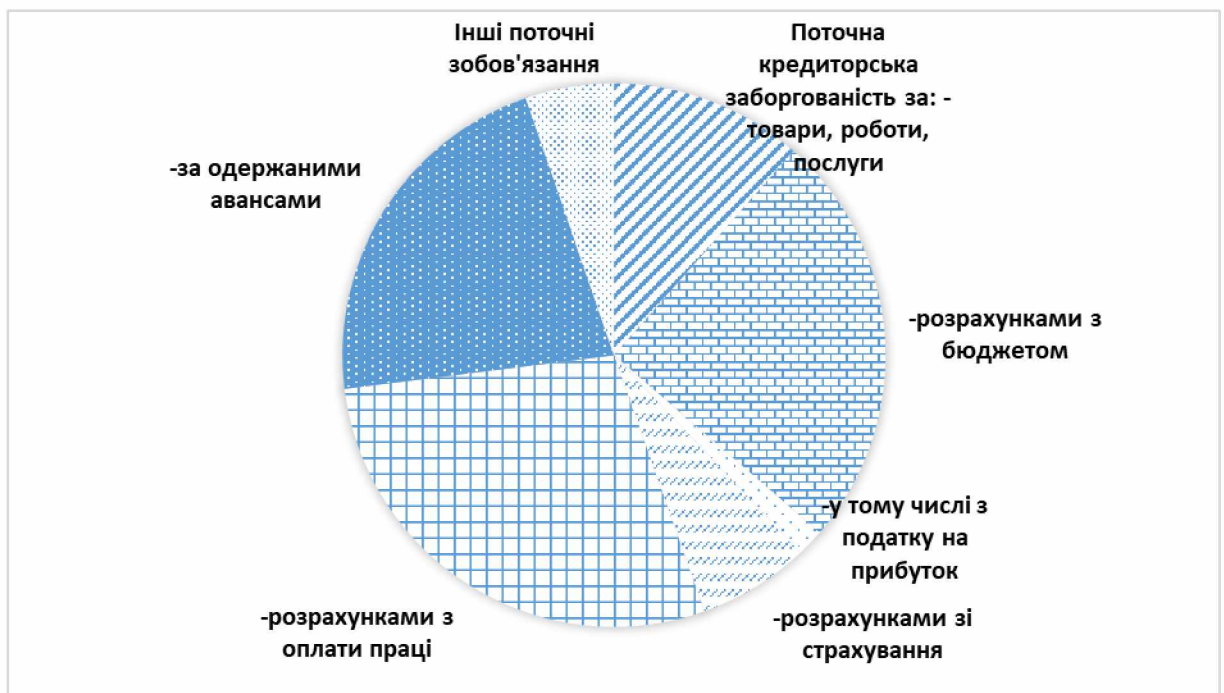

Рис. 3.5 – Структура кредиторської заборгованості КП МА «Київ» (Жуляни)

Джерело: побудовано на основі звітних даних КП МА «Київ» (Жуляни)

В структурі балансу розрахунки з постачальниками і підрядниками становлять 1 157 000 грн у 2019 році. На підприємство постачаються товари для кращого функціонування діяльності і також підприємство отримує значну кількість послуг для активного функціонування аеропорта. Це можуть бути базові послуги, такі як телекомунікація, енергозбереження, паливо, маркетингові послуги, трансфертні послуги. Спробуємо дослідити, яка частина коштів витрачається більше на постачальників, а яка на підрядників.

Переглянемо список постачальників і підрядників у табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Постачальники і підрядники на КП МА «Київ» (Жуляни)

Назва	Сума, тис.грн	Питома вага, %
Постачальники	381 810	33%
Баланцов, ФОП	97 188	8,40%
Валкман Роман Юрійович, ФОП	196 690	17%
Культтовари Україна	65 949	5,70%
Медвідь А.Г.	21 983	1,90%
Підрядники	775 190	67%
ХАВАС МЕДІА Україна, ТОВ	277 680	24%
ПУМБ, ПАТ	85 618	7%
Перша Українська Сервісна Компанія, ТОВ	173 550	15%
Мобізон, ТОВ	39 338	3%
Авіан, ТОВ	196 690	17%
Всього	1 157 000	100%

Джерело: розроблено авторами

Отже, підрядники займають більшу частину чим постачальники, відповідно 775 190 грн. і 381 810 грн. Співвідношення постачальники 33% і підрядники 67%.

3.4 Вдосконалення етапів проведення аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками

Майже кожне підприємство має у розпорядженні запозичені кошти, тобто кредиторську заборгованість. З точки зору фінансової стабільності кредиторська заборгованість є джерелом для формування грошових засобів для суб'єкта господарювання і являється складовою господарських операцій. Часто підприємство позичає кошти і залучає їх в обіг для погашення старих зобов'язань. Так як кошти не використовуються у виробничих цілях - це впливає на фінансовий результат. Існує думка, що підприємство має позитивну стійкість, якщо у процесі своєї діяльності користується власним капіталом.

При проведенні аналізу на підприємстві доцільно розробити раціональну організацію та методику для проведення дослідження і аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками, наприклад, при аналізуванні процесу постачання виникають нестиковки в оцінці придбаних товарів, робіт і послуг. Тому, провівши аналіз показників на КП МА «Київ» (Жуляни) можемо запропонувати розширити об'єкти, завдання та етапи аналізу операцій за розрахунками з постачальниками і підрядниками (рис. 3.6).

Рис 3.6 – Завдання, об'єкти та етапи аналізу операцій за розрахунками з постачальниками і підрядниками для цілей управління

Джерело: розроблено авторами

Ефективне управління кредиторською заборгованістю є одним із головних вимог успішного функціонування підприємства в умовах сучасного ринку. Правильна стратегія з управління кредиторською заборгованістю допоможе ліквідувати негативні наслідки. Також це допоможе залучити додаткові фінансові ресурси.

Отже, розроблені нами етапи аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками гарантують логічне проведення аналітики господарських процесів і забезпечать формування повної та змістовної інформації для керуючого відділу підприємства, для прийняття управлінських рішень.

Для правильного управління заборгованістю необхідно розрахувати на майбутнє розмір боргу кредиторів. Підприємство необхідно здійснювати контроль заборгованості, особливо простроченої. При зменшенні власної дебіторської заборгованості зменшується і кредиторська заборгованість. За допомогою аналітичного обліку порахувати уявний термін погашення звичайної заборгованості та утворення простроченої. На великих підприємствах доцільно створити відділ за контролем дебіторської та кредиторської заборгованості.

Висновки до розділу 3

Провівши горизонтальний аналіз активу балансу можемо стверджувати, що у 2019 році незавершені капітальні інвестиції зникли, а довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи з'явилися тільки у 2019 році, що є негативним показником і свідчить про неможливість підприємством збирати свої борги. В цілому активи підприємства мають позитивну динаміку, баланс зріс з 2017 року до 2019 року приблизно на 3%. Основні засоби зросли у 2018 році на 18%, а у 2019 році на 13%. Дебіторська заборгованість значно зросла майже у 10 разів у 2018 році порівняно з 2019 роком, що свідчить про збільшення коштів у обігу.

Також провели дослідження пасивів балансу за 3 роки. Відповідно загальні показники по балансу мають позитивну динаміку, особливо довгострокові зобов'язання і забезпечення у 2019 році зменшились майже на 97% порівняно з 2018 роком, що свідчить про продуманість керівників, щоб оплатити свою заборгованість у випадку форс-мажорних ситуацій. Поточна кредиторська заборгованість зменшилась у 2019 році порівняно з 2018 на 35%, що є позитивним показником для підприємства. Поточні забезпечення зростали протягом трьох років, що свідчить про продуманість на майбутнє для погашення кредиторської заборгованості.

Можемо стверджувати, що на КП МА «Київ» (Жуляни) чистий дохід від реалізації продукції у 2018 році зріс на 57 355 тис. грн. (32, 08%), а у наступному році зменшився на 51 913 грн.

КП МА «Київ» (Жуляни) не ефективно розприділяє витрати на виробництво і платоспроможність значно погіршилась за три роки проведеного дослідження.

Протягом трьох років КП МА «Київ» (Жуляни) залежить від кредиторів у питаннях формування оборотного капіталу. Про це говорить показник маневреності власних оборотних коштів, який є нижче нуля.

А маневреність власного капіталу компанії КП МА «Київ» (Жуляни) є низькою, і значення знаходиться нижче нормативного значення протягом 2017-2019 рр. Власні кошти повністю відволікаються на фінансування необоротних активів.

Для детального вивчення і аналізу кредиторської заборгованості виконують наступні дії:

1. Дослідження структури і величини Балансу за допомогою горизонтального і вертикального аналізу пасиву і активу.
2. Аналіз структури всіх підвидів кредиторської заборгованості через структуру і динаміку.
3. Вивчення виникнення заборгованості за термінами, так як цікава платіжна дисципліна.

4. Порівняльна характеристика дебіторської і кредиторської заборгованості.

5. Дослідження поіменно постачальників і підрядників для визначення з яким з них необхідно погашати заборгованість першочергово.

Підрядники займають більшу частину чим постачальники, відповідно 775 190 грн. і 381 810 грн. Співвідношення постачальники 33% і підрядники 67%.

Кредиторська заборгованість потребує ефективного підходу в управлінні, тобто контролювати збільшення і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості, також стежити за простроченою кредиторською заборгованістю і вчасно здійснювати оплату.

Для правильного управління заборгованістю необхідно розрахувати на майбутнє розмір боргу кредиторів. Підприємство необхідно здійснювати контроль заборгованості, особливо простроченої. При зменшенні власної дебіторської заборгованості зменшується і кредиторська заборгованість. За допомогою аналітичного обліку порахувати уявний термін погашення звичайної заборгованості та утворення простроченої. На великих підприємствах доцільно створити відділ за контролем дебіторської та кредиторської заборгованості.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

4.1 Мета, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками

Процедуру аудиту здійснюють за Міжнародними стандартами. При проведенні аудиту, аудиторська фірма ставить перед собою завдання – оцінити інформацію, щодо достовірності введення бухгалтерського обліку. Аудит поточної кредиторської заборгованості є одним із напрямів перевірки аудиторської фірми. Особливого документу для перевірки аудиту поточних зобов'язань не існує, але ми можемо скористатися МСА 530 «Аудиторська вибірка» [52], МСА 505 «Зовнішні підтвердження»[53] та МСА 230 «Аудиторська документація» [54].

Що саме передбачає аудит поточних зобов'язань? Це правильне введення обліку методологічних засад формування інформації про поточну заборгованість на КП МА «Київ» (Жуляни) для надання достовірної інформації іншим підприємствам, відповідно інформативне відображення в звітності. Щоб бути впевненими в представленій інформації, необхідно ознайомитися з документами, де законодавчо встановлена зміна будь-яких зв'язків з контрагентами – це договори і додаткові угоди.

Потрібно розмежовувати за класифікацією аудитору довгострокові і короткострокові зобов'язання, для підтвердження правильності оцінювання в бухгалтерському обліку.

Пропонуємо для повної інформації перевіряти поточні зобов'язання за такими етапами перевірки:

- визначити достовірність наведених даних у звітності за статтями;
- перевірити актуальність заборгованості у звітності на основі договорів і додаткових угод;

- за загальною кількістю прибуткових документів і сумою отриманих авансів сформувати вибірку.

Етапи проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками є наступні:

- підготовчий етап;
- етап планування;
- отримання доказів здійснення операцій;
- формування аудиторського висновку [55].

На першому етапі аудиторська фірма заключає договір з підприємством, де буде здійснювати перевірку. Договір містить в собі всю інформацію аудиторської перевірки.

Для успішного проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками складають план, що містить такі розділи:

- ознайомлення і планування;
- перевірка внутрішньої системи аудиту;
- заборгованість за розрахунками до одного року;
- розрахунки, що відбулися одноразово;
- розрахунки з постачальниками і підрядниками, де договір було укладено на один рік;
- прострочена заборгованість за розрахунками;
- розрахунки векселями, погашені і видані;
- написання аудиторського висновку;
- ознайомлення підприємства з перевіркою.

Після складання загального плану аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками і підрядниками, необхідно скласти програму, що буде містити методи і прийоми перевірки, як доказ перевірки [56].

При проведенні аудиту аудитор керується такими джерелами інформації:

1. Нормативно-правові документи – Закони, Кодекси, ПСБО, накази, положення, інструкції.

2. Документи отримані в бухгалтерії підприємства – первинні(рахунки, акти, накладні, акти звірки, договори купівлі-продажу, товарно-транспортні накладні, довіреності, виписки банку); фінансова звітність (чотири форми і примітки до фінансової звітності).

3. Документи податкових розрахунків – податкова накладна, реєстр виданих і отриманих податкових накладних, податкова декларація з податку на додану вартість.

Мета аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками включає в себе перевірку правильності введення обліку розрахунків постачальників і підрядників за товари, роботи і послуги, дотримання чинного законодавства, достовірні дані у фінансовій звітності. Також, перевірка оформлення первинних документах по розрахунках, які є підставою для ведення обліку в синтетичних і аналітичних рахунках, наявність Плану рахунків і дотримання та правильність його використання, дослідження правильної процедури оплати(через банк, векселями).

Також доцільним буде проводити тестування внутрішнього контролю за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

Аудит розрахунків вимагає визначити кількість постачальників і підрядників для перевірки залишків на рахунках поточних зобов'язань. Підприємство може бути під фінансовим тиском від постачальників, це одна із причин виникнення шахрайства та помилок в розрахунках.

Також аудитор здійснює аналіз фінансової звітності за допомогою фінансових показників: платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність, для визначення наявних дефектів в управлінні підприємством.

Розрахунки з постачальниками і підрядниками виникають з великою кількістю зовнішніх контрагентів і для перевірки кредиторської заборгованості застосовують МСА 530 «Аудиторська вибірка» [52] та 505 «Зовнішні підтвердження» [53].

На підприємстві з великою кількістю контрагентів аудитор керується певною вибіркою даних, для проведення загального дослідження. Неможливість провести аудит всієї інформації змушує аудитора користуватися принципом екстраполяції. Екстраполяція – це процес розглядання певної вибірки даних і позиціонування всіх результатів на всі об'єкти, визначені для перевірки.

Процес дослідження певної вибірки містить в собі такий перелік етапів:

1. Вибір об'єктів для тестування.
2. Організування процесу вибірки.
3. Вирахування об'єму даних для вибірки.
4. Визначення даних, що входять до вибірки.
5. Проведення аудиторської процедури.
6. Проведення аналізу отриманих результатів, визначення причин відхилення і не належності до визначених рамок.
7. Остаточний звіт.

Заборгованість перед контрагентами вимагає підтвердження аудитором. Для цього він скористається МСА 505 «Зовнішні підтвердження» [53], тому що він регламентує процес отримання аудиторських доказів для зовнішніх користувачів.

Для доказів наявності заборгованості підприємства аудитором необхідно відправити запит до підприємства про отримання підтвердження за допомогою таких операцій: позики, для позикодавця, рух коштів на рахунку в банку, залишок на рахунку поточних зобов'язань.

Довіра до доказів наданих аудитором виникає завдяки його відповідальності, незалежності, компетентності, знання непогоджених питань та об'єктивність [57].

Запит аудитора може бути відкритим і закритим. При відкритому запиті аудитор вказує операцію, її суму та дату, що потребує підтвердження, При закритому запиті не вказуються необхідні суми. Запит відбувається контрагентам за межі підприємства, аудитор контролює процес надання

відповіді і також звертає увагу у випадку відсутності реакції і надання доказу підтверджуючого заборгованість.

Провівши процедуру аудиту, аудитор складає висновок по перевірці розрахунків з постачальниками і підрядниками, де вказує наявність правильно оформлених первинних документів, достовірність ведення бухгалтерського обліку та використання аналітичних і синтетичних рахунків за Планом рахунків, правильність відображення в фінансовій звітності, та за необхідності правильність наданої інформації у примітках до фінансової звітності.

4.2 Аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками

На КП МА «Київ» (Жуляни) зовнішній аудит здійснюють кожного року, також є окремий відділ, що здійснює внутрішній аудит. Розглянемо проведення зовнішнього аудиту в розрізі розрахунків з постачальниками і підрядниками.

Господарська діяльність вимагає постійного руху коштів при розрахунках за поставлені деталі, товари вжитку, послуги монтажу, сервісу, телекомунікаційні, маркетингові. Процес оплати здійснюється відповідно укладеного договору, а постачання продукції, або надання послуг може не відповідати терміну оплати і виникає поточна заборгованість за товари, роботи і послуги.

Поточні зобов'язання значною мірою впливають на платоспроможність, ліквідність, та ділову активність, особливо при великій чисельності ними важко керувати на масштабному підприємстві. Важливість розрахунків вимагає значних зусиль уважно перевіряти розрахунки з постачальниками і підрядниками. Тому аудит розрахунків чим регулярніший, тим краще для управління підприємством.

Мета аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками полягає в його економічній суті. За МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту» [58] ціль аудиту полягає у незалежному висловлюванні

аудитора стосовно відображення розрахунків у звітності, та ведення їх у бухгалтерському обліку.

Відобразимо три етапи проведення аудиту за розрахунками з постачальниками і підрядниками на рис. 4.1.

Рис. 4.1 – Етапи проведення аудиту на КП МА «Київ» (Жуляни)

Джерело: розроблено авторами

Завдання якими керується незалежний аудитор при проведенні аудиту на Комунальному підприємстві Міжнародного аеропорту «Київ» (Жуляни) це:

1. Перевірка дотримання підприємством чинного законодавства на дату здійснення операції і правильність оформлення документів та їх наявність (рахунок-фактура, акти, накладні).

2. Визначення причин виникнення поточних зобов'язань та розглядання можливих шляхів погашення заборгованості і уникнення її в майбутньому.

3. Контроль правильного ведення бухгалтерського обліку та відображення розрахунків у звітності.

4. Перевірка своєчасного відображення в обліку оприбуткування отриманих товарів, робіт і послуг.

На першому етапі аудитор перевіряє за даними договору своєчасність надходження товарів та правильність визначення кількісних і якісних характеристик. Обов'язково здійснює перевірку отриманих знижок, надбавок, відшкодування за збереження продукції, відстрочки виконаних робіт і послуг. Також момент транспортування продукції, чи включений в списання ціни очікування простою машин. Перевіряється притягнення до відповідальності контрагента до матеріальної відповідальності при порушенні договірних зобов'язань.

За допомогою зіставлення даних по товарно-транспортних накладних, подорожніх листах, квитанціях про прийняття матеріалів аудитор визначає правильно надані дані для обліку в бухгалтерію і відслідковує з боку керівників відділів, фахівців облікового сектору, чи не було невідповідності і шахрайства самими працівниками підприємства. У випадку виявлення нестиковки з документальним підтвердженням аудитор повідомляє керівництво, а ті в свою чергу вимагають відшкодування збитків підприємству у відповідальних за здійсний інцидент.

Аудитор здійснює перевірку оприбуткованих товарів за допомогою кожного первинного документа, для визначення дотримання договірних зобов'язань за кількістю, якістю, ціною, тарифами, терміном поставки номенклатурою товарів. Для визначення цієї інформації аудитор проводить звірку з бухгалтерськими рахунками.

Під час перевірки на КП МА «Київ» (Жуляни) аудитор має свої робочі документи, які допомагають зробити аудиторський висновок. Ці документи

служують підтвердженням, що аудитор здійснив перевірку згідно Міжнародних стандартів аудиту та чинного законодавства України.

Наведемо приклад програми проведення аудиту на КП МА «Київ» (Жуляни) у табл. 4.1.

Таблиця 4.1 – Програма проведення аудиту

№	Перелік аудиторських процедур за розділами аудиту	Дата проведення процедури	Виконавець	Назва робочих документів аудитора
1	Наявність актів звірки і відповідність даних синтетичного і аналітичного обліку.			
2	Запит у контрагентів підтвердження про заборгованість.			
3	Знаходження розбіжностей між отриманими відповідями на запити і наявними актами звірки та відображення залишків аналітичним обліком.			
4	Звірка інформації по договорах, що передбачають авансовий платіж.			
5	Перевірка правильно оформлених документів для одержання ТМЦ і своєчасність відправки їх у бухгалтерію			
6	Перевірка повноти і своєчасності оплати рахунків			
7	Перевірка правильності відображення розрахунків у балансі			
8	Проведення вибіркової перевірки з метою перевірки рахунків, накладних, отриманих від постачальників, з даними складського і бухгалтерського обліків			
9	Перевірка суцільним методом списання нестач, втрат і псування запасів з вини постачальників			
10	Проведення пошуку невідображених зобов'язань шляхом тесту відсікання			

Джерело: розроблено авторами

Основні порушення, що може виявити аудитор – це не відображення в обліку отриманих товарів і послуг, підвищення вартості отриманих товарів над існуючою вартістю, ведення обліку малоцінних товарів і послуг, та не внесення до обліку високоякісних товарів. Для уникнення таких ситуацій на

підприємстві діє внутрішній щорічний аудит, що допомагає виявити порушення наперед.

Аудитор складає такі реєстри у процесі перевірки розрахунків, як:

1. Реєстр перевірки договорів з постачальниками та підрядниками.
2. Реєстр виявлених порушень чинного законодавства
3. Реєстр перевірки договірних зобов'язань
4. Реєстр перевірки простроченої заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками

Проведення контролю кредиторської заборгованості надає впевненості користувачам фінансової звітності, щодо законності, повноти, достовірності та реальності заборгованості наявної на підприємстві.

Використання концептуальних основ при проведенні аудиту заборгованостей є об'єктивним методом, який дозволяє у аудиторському висновку підтвердити достовірність наведеної інформації про дебіторську і кредиторську заборгованість.

Найвагоміша складова фінансової звітності – це стан розрахунків на підприємстві між кредиторами і дебіторами.

Розрахунки здійснюють у більшості випадків через банківські установи, шляхом безготівкового перерахування коштів, бартеру або погашення боргових зобов'язань.

Таким чином вважаємо, що до основних завдань аудиторської перевірки розрахунків можна віднести:

1. Підтвердження реальності існуючих зобов'язань підприємства.
2. Встановлення наявної простроченої заборгованості.
3. Перевірка заборгованості, у якої сплинув термін позивної давності.
4. Контроль за списанням заборгованості, у якої термін позивної давності закінчився.
5. Перевірка правильності ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості залежно від прийнятого методу визначення та видів реалізації.
6. Встановлення порядку списання заборгованостей.

При проведенні аудиторської перевірки аудитор досконало перевіряє будь-які списання коштів з рахунку підприємства у великих сумах, особливо якщо це переведення електронних коштів у паперові, тобто отримання готівки номіналом більше 200 000 грн. Без вагомих причин таке списання може бути не погоджене банком. Навіть, якщо списання відбулося, відбувається перевірка пакета документів, де є офіційний дозвіл керівника підприємства, договір, який містить інформацію про причину списання і куди та з яких причин відбудеться оплата в готівці. Такі процедури виникають не без причин, адже готівка може слугувати засобом оплати на нелегальній основі, що призведе до штрафних санкцій. Якщо і здійснювати таку процедуру, то врахувати всі ризики і успішно їх уникнути. Призначення таких коштів може бути для оплати не офіційної заробітної плати, хабарів, уникнення податків. Тобто податкова перевірка може виявити такі нюанси, для цього аудитор перевіряє всі господарські процеси і розрахунки підприємства.

Якщо розглядати безготівкові розрахунки з постачальниками і підрядниками, то послуги підрядників піддаються більш детальному контролю з боку перевірки спочатку аудитора, а потім податкової служби.

За допомогою послуг які може отримати підприємство, надто зручно вивести з обігу кошти. При розрахунку, наприклад, за маркетингові послуги, підприємство у вигляді доказу проведеної операції повинно надати підтверджувальну основу. Це може бути відео-ролик реклами, фото рекламного білборда, приклад одягу, побутових товарів з емблемою підприємства, наявність листівок, випуск журналу, газети з рекламою підприємства. Тобто повинне бути підтвердження проведеної операції.

Такі виведення коштів з обігу можуть бути не тільки за рахунок розрахунків з постачальниками великих компаній, а й навіть за рахунок переказу Фізичним особам підприємцям (далі ФОП). Організація може реєструвати своїх ФОП, це будуть керівники підрозділів, директори різних відділів, тому аудитор прикладає максимум зусиль для перевірки розрахунків за послуги, отримані від ФОП. Тобто ознайомитися з його видом діяльності,

рухом коштів і звичайно фінансовою звітністю, яка є доступною для зовнішніх користувачів. Підприємство, яке сплачує за товари, роботи і послуги ФОП, кожного кварталу подають звітність за формою № 1ДФ, якщо постачальник або підрядник є фізичною особою, то у формі указується сума утримуваного податку. Тобто оплачену суму за фізичну особу податку на доходи фізичних осіб 18% і військовий збір 1,5%. Звітність № 1ДФ подають до контролюючих органів за місцем знаходження підприємства.

Доречною є перевірка розрахунків за оплату палива для авіаційного підприємства, адже без нього не можливий рух авіаційного транспорту, це може стосуватися і службових машин. При здійсненні оплати за різні види палива, наприклад, бензин, газ, необхідне документальне підтвердження (чек, квитанція) про час, місце заправки, кількість заправленого палива та показники з одометра та спідометра. Приблизні дані скільки потребує палива транспорт можна визначити за рахунок об'єму двигуна і середньому темпу руху.

4.3 Перевірка списання кредиторської заборгованості

Майже кожне підприємство має у розпорядженні запозичені кошти, тобто кредиторську заборгованість. З точки зору фінансової стабільності кредиторська заборгованість є джерелом для формування грошових засобів для суб'єкта господарювання і являється складовою господарських операцій. Часто підприємство позичає кошти і залучає їх в обіг для погашення старих зобов'язань. Так як кошти не використовуються у виробничих цілях - це впливає на фінансовий результат.

Згідно з нормативною базою, немає конкретного закону, який би примушував оплатити власні договірні зобов'язання, і це дозволяє ухилятися від боргових зобов'язань.

У кредиторській заборгованості немає поняття «безнадійна заборгованість», але за ПСБО 11 «Зобов'язання» [2] доходом визнається сума

зобов'язання, яку не потрібно погашати. Вона може виникнути у випадках ліквідації кредитора чи закінчення терміну позовної давності. Звичайно ліквідація кредитора не є підставою для не виплати своїх боргів, доцільніше отримати письмову згоду від контрагента з погодженням з невиплатою заборгованості.

Позивна давність – це термін, протягом якого підприємство звертається до суду з вимогою відстояти своє цивільне право чи інтерес. Загальний термін позовної давності становить три роки. Звичайно термін може коригуватися за домовленістю сторін [2].

При безнадійній кредиторській заборгованості термін позовної давності починається з моменту, коли у кредитора є право висунути вимоги до повернення заборгованості. Кредиторська заборгованість термін позовної давності якої минув списується на підприємстві щоквартально.

Для списання кредиторської заборгованості необхідні такі документи:

- інвентаризаційний акт(акт звірки);
- наказ керівника на списання заборгованості;
- бухгалтерська довідка.

Списання кредиторської заборгованості відображається тільки в бухгалтерському обліку і у двох випадках. Це списання заборгованості до закінчення терміну позовної давності і після закінчення терміну позовної давності.

У першому випадку кредиторську заборгованість без юридичних доказів списати не можливо. Списати можна за умови, що на дату балансу заборгованість не може погашатися. Найпопулярніші причини це пробачення боргу зі сторони кредитора, документально оформлені додатковою угодою, додатком до договору чи листом. У випадку смерті контрагента може бути достатньо копії свідоцтва про смерть, але необхідно передбачити існування спадкоємця

У бухгалтерському обліку сума списаної безнадійної кредиторської заборгованості відносять до «Інших операційних доходів» і відображають проведенням Дт 631 Кт 717.

При списанні безнадійної кредиторської заборгованості боржник списує її всю разом з податком на додану вартість на інші доходи підприємства.

Для ефективного відображення інформації в фінансовій звітності, проведенні всіх бухгалтерських операцій і процесів підприємство користується послугами аудиторської фірми. Проведення аудиту повинно мати систематичний план і отримувати від клієнта достовірну інформацію, для аналізу і перевірки всієї діяльності підприємства [61].

4.4 Удосконалення методики проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками

Аудит розрахунків з постачальниками і підрядниками є важливим фактором для оцінки визначення якості організації облікового процесу.

Аудитор повинен підтверджувати правильність ведення обліку та перевіряти своєчасність проведення розрахунків з постачальниками і підрядниками, також аудитор повинен перевіряти вчасність доставок, щоб доставлена продукція відповідала кількості і якості вказаної в існуючому договорі, перевіряти достовірність ціни і як підприємство відстоює свої права, оперуючись вказаним у договорі.

Після перевірки правильного оприбуткування отриманої продукції від постачальників, аудитор повинен встановити:

- наявність на підприємстві договору з постачальником, правильне та достовірне оформлення договору для доставки продукції;
- кількість і своєчасну доставку продукції, що доставлена від постачальників;
- дотримання всіх законодавчих норм при розрахунку;

- дотримання терміну позовної давності.

Перед написанням аудиторського висновку, аудитор повинен мати документи підтвердження будь-якого порушення, а щоб прийняти правильне рішення, він повинен скласти ряд таблиць, що допоможуть точно визначити і підрахувати у який період і по яких саме операціях, з якими контрагентами виникли розбіжності. Наведемо приклад таких робочих таблиць у табл. 4.2 і 4.3.

Таблиця 4.2 – Робоча таблиця аудитора за результатами вивчення заборгованості перед постачальниками та підрядниками

Кредитор (назва під-ва)	Сума кредиторської заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Підстава для виникнення заборгованості	Дані за актом звірки		Причини відхилень
				дата	сума	
1	2	3	4	5	6	7
Разом:						

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 4.3 – Робоча таблиця аудитора за результатами перевірки оплати перед постачальниками та підрядниками

Кредитор (назва під-ва)	Сума по первинному документу (рахунок, акт)	Остання дата оплати кредитору за документом	Дата здійснення оплати по виписці з банку	Сума оплати штрафу указана в договорі		Причини відхилень
				В договорі	Фактично заплатили	
1	2	3	4	5	6	7
Разом:						

Джерело: розроблено авторами

Підприємство, на якому відбувається аудит повинно іти на зустріч аудиторській фірмі, для досконалішого виявлення порушень на підприємстві.

Вчасне отримання достатньої кількості документів, наявність достатнього часу для вивчення потрібних документів за допомогою завчасно опрацьованих схем, таблиць, планів, програм, значно покращить якість і швидкість проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками. Впевненість клієнта у висновку, зробленим аудитором, повністю залежить від співпраці між замовником і виконавцем.

Процес аудиторської перевірки господарської діяльності підприємства значно полегшує підготовку організації до перевірки з податкової служби, тому ефективний огляд і оцінка за розрахунками з постачальниками і підрядниками досить сильно допоможе уникнути штрафів, виставлених при процесі податкової перевірки.

Наявність у аудитора документів допомагає йому своєчасно проаналізувати за допомогою своєї виготовленої методики необхідні дані, для виведення остаточного висновку по перевірці в аудиторському висновку.

Отже, аудитор по розрахунках з постачальниками і підрядниками повинен здійснити ряд перевірок для повного відображення інформації:

1. Перевірка ведення обліку, відображення в звітності і внутрішній аудит.
2. Аналіз основних показників платоспроможності.
3. Перевірка інвентаризації розрахунків.
4. Достовірна інформація про реальність існування кредиторської заборгованості.
5. Дотримання умов договору при оприбуткуванні продукції.
6. Перевірка достовірності виставлених цін і тарифів.

Висновки до розділу 4

Процедуру аудиту здійснюють за Міжнародними стандартами. При проведенні аудиту, аудиторська фірма ставить перед собою завдання – оцінити інформацію, щодо достовірності введення бухгалтерського обліку. Аудит

поточної кредиторської заборгованості є одним із напрямів перевірки аудиторської фірми.

Пропонуємо для повної інформації перевіряти поточні зобов'язання за такими етапами перевірки:

- визначити достовірність наведених даних у звітності за статтями;
- перевірити актуальність заборгованості у звітності на основі договорів і додаткових угод;
- за загальною кількістю прибуткових документів і сумою отриманих авансів сформувати вибірку.

Етапи проведення аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками є наступні:

- підготовчий етап;
- етап планування;
- отримання доказів здійснення операцій;
- формування аудиторського висновку.

При проведенні аудиту аудитор керується такими джерелами інформації:

1. Нормативно-правові документи – Закони, Кодекси, ПСБО, накази, положення, інструкції.

2. Документи отримані в бухгалтерії підприємства – первинні(рахунки, акти, накладні, акти звірки, договори купівлі-продажу, товарно-транспортні накладні, довіреності, виписки банку); фінансова звітність (чотири форми і примітки до фінансової звітності).

3. Документи податкових розрахунків – податкова накладна, реєстр виданих і отриманих податкових накладних, податкова декларація з податку на додану вартість.

Мета аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками включає в себе перевірку правильності введення обліку розрахунків постачальників і підрядників за товари, роботи і послуги, дотримання чинного законодавства, достовірні дані у фінансовій звітності. Також, перевірка оформлення первинних документах по розрахунках, які є підставою для ведення обліку в синтетичних і

аналітичних рахунках, наявність Плану рахунків і дотримання та правильність його використання, дослідження правильної процедури оплати(через банк, вексями).

При проведенні аудиторської перевірки аудитор досконало перевіряє будь-які списання коштів з рахунку підприємства у великих сумах, особливо якщо це переведення електронних коштів у паперові, тобто отримання готівки номіналом більше 200 000 грн. Без вагомих причин таке списання може бути не погоджене банком. Навіть, якщо списання відбулося, відбувається перевірка пакета документів, де є офіційний дозвіл керівника підприємства, договір, який містить інформацію про причину списання і куди та з яких причин відбудеться оплата в готівці. Такі процедури виникають не без причин, адже готівка може слугувати засобом оплати на нелегальній основі, що призведе до штрафних санкцій. Якщо і здійснювати таку процедуру, то врахувати всі ризики і успішно їх уникнути. Призначення таких коштів може бути для оплати не офіційної заробітної плати, хабарів, уникнення податків. Тобто податкова перевірка може виявити такі нюанси, для цього аудитор перевіряє всі господарські процеси і розрахунки підприємства.

Провівши процедуру аудиту, аудитор складає висновок по перевірці розрахунків з постачальниками і підрядниками, де вказує наявність правильно оформлених первинних документів, достовірність ведення бухгалтерського обліку та використання аналітичних і синтетичних рахунків за Планом рахунків, правильність відображення в фінансовій звітності, та за необхідності правильність наданої інформації у примітках до фінансової звітності.

Основні порушення, що може виявити аудитор – це не відображення в обліку отриманих товарів і послуг, підвищення вартості отриманих товарів над існуючою вартістю, ведення обліку малоцінних товарів і послуг, та не внесення до обліку високоякісних товарів. Для уникнення таких ситуацій на підприємстві діє внутрішній щорічний аудит, що допомагає виявити порушення наперед.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Розрахунки між суб'єктами господарювання є одним із найважливіших процесів у життєдіяльності підприємства. Вони удосконалюють перерозподіл суспільних продуктів з грошової форми у товарну і навпаки. Розрахунки орієнтуються на кругообіг грошей в процесі виробництва і є основним показником взаємовідносин між підприємствами.

Розрахунки з постачальниками і підрядниками займають в структурі кредиторської заборгованості досить високий відсоток. Тому в процесі господарської діяльності для успішного функціонування обійтись без розрахунків немає можливості.

У процесі розрахунків суб'єктів господарювання виникає заборгованість, яка перетікає в фінансове зобов'язання при наявності юридично оформленого обміну ресурсами.

Для оплати фінансового зобов'язання застосовується система розрахунків, яка може виникнути і припинитися в залежності від наявності грошових ресурсів. Заборгованість між суб'єктами господарювання для покупця товарів, робіт і послуг є кредиторською, для продавця – дебіторською.

У відповідності до вимог ПСБО 11 «Зобов'язання» забезпечення – це зобов'язання із невизначеною сумою або часом погашення на дату балансу. Забезпечення створюють підприємства у поточному періоді для погашення зобов'язань, що будуть виникати в майбутньому і погашення повинна призвести до зменшення ресурсів, що відображає у собі економічну вигоду.

Якщо підприємство буде надавати знижки для оплати заборгованості при зменшенні терміну її погашення, це буде спонукати їх до прискореної оплати рахунку. Даний метод використовується часто у високорозвинутих країнах, тому що, краще надати знижку і зменшити борг, чим втратити певну суму на реалізовану продукцію через інфляцію. При виграші товарів також можна застосовувати передоплату, проводити розрахунки за допомогою комерційних

векселів, що дозволять здобути деякий відсоток за відстрочку оплати, застосувати механізм факторингу, який передбачає надання підприємством прав банку на отримання грошового розрахунку за допомогою платіжного доручення на товари і послуги, в обмін на основну частину боргу, термін якої минув, або є поточним. Якщо підприємство буде використовувати перераховані заходи, то це призведе до зменшення заборгованості дебіторів, допоможе використовувати дебіторську заборгованість в оборотах інвестиційної і операційної діяльності, що призведе до збільшення виручки підприємства.

Для управління кредиторською заборгованістю, підприємство повинно встановити граничний розмір та термін погашення заборгованостей, дотримуватися їх, та створити чіткий план. Потрібно контролювати оптимальний розмір боргу, щоб не виникла ситуація з обмеженням фінансових ресурсів і не виникли проблеми з своїми кредиторами за зобов'язаннями, також не вплинуло на постійний процес виробництва продукції. А для простроченої заборгованості розробити окрему стратегію стягнення боргів і дотримуватися її.

Для керування потоку кредиторських заборгованостей необхідно керуватися трьома правилами.

1. При формуванні договору уточнити про виплату заборгованості сплатити найменшу суму відсоткових виплат.
2. При оформленні кредиту в фінансових установах керуватися найбільш вигідною пропозицією.
3. Не допускати виникнення простроченої заборгованості.

Кредиторську заборгованість можна як оптимізувати, так і мінімізувати. Найбільш продуктивним рішенням є її мінімізація, тобто зменшення заборгованості перед кредиторами.

Якщо щоквартально робити звірку з постачальниками і підрядниками то це допоможе контролювати прострочену кредиторську заборгованість. Також пропоную впровадити додаткові аналітичні номенклатури для рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» з орієнтиром на термін виплати.

На сьогоднішній день, оновлений ПСБО 11 «Зобов'язання» наказує оцінювати всі довгострокові зобов'язання за дисконтованою вартістю (теперішньою). В свою чергу короткострокова кредиторська заборгованість, тобто до одного року, не дисконтується, а відображається за номіналом.

Дисконтуємо грошову довгострокову заборгованість, яка передбачає наявність у майбутньому платежів. Негрошова довгострокова заборгованість не повинна дисконтуватися, так як теорія вартості грошей у часі є підставою для дисконтування. Основних змін застане безвідсоткова довгострокова кредиторська заборгованість

Суттєве зменшення заборгованості у структурі балансу можливе при дотриманні шляхів мінімізації кредиторської заборгованості, також це допоможе уникнути фінансових втрат. Удосконалення контролю на підприємстві за кредиторською заборгованістю покращить фінансові показники і позитивно вплине на процес виробництва.

Для написання кваліфікаційної роботи та дослідження діяльності було вибрано Комунальне підприємство Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни).

КП МА «Київ» (Жуляни) користується стандартним Планом рахунків при обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, де 63 рахунок «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Який містить наступні субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансових груп (ПФГ)».

Для уникнення зловживання у процесі розрахунків з постачальниками і підрядниками необхідно постійно контролювати проведення і відображення в бухгалтерському обліку операцій і вдосконалювати цей процес.

Тому пропоную ввести для користування аналітичні рахунки для рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», такі як:

1. Субрахунок 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» буде містити в собі:

- аналітичний рахунок 6311 «Заборгованість перед вітчизняними постачальниками, термін оплати якої ще не настав»;
- аналітичний рахунок 6312 «Заборгованість відстрочена перед вітчизняними постачальниками»;
- аналітичний рахунок 6313 «Заборгованість прострочена перед вітчизняними постачальниками».

2. Субрахунок 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» буде містити в собі:

- аналітичний рахунок 6321 «Заборгованість перед іноземними постачальниками, термін оплати якої ще не настав»;
- аналітичний рахунок 6322 «Заборгованість іноземними перед вітчизняними постачальниками»;
- аналітичний рахунок 6323 «Заборгованість іноземними перед вітчизняними постачальниками».

Провели дослідження пасивів балансу за 3 роки. Відповідно загальні показники по балансу мають позитивну динаміку, особливо довгострокові зобов'язання і забезпечення у 2019 році зменшилися майже на 97% порівняно з 2018 роком, що свідчить про продуманість керівників, щоб оплатити свою заборгованість у випадку форс-мажорних ситуацій. Поточна кредиторська заборгованість зменшилась у 2019 році порівняно з 2018 на 35%, що є позитивним показником для підприємства. Поточні забезпечення зростали протягом трьох років, що свідчить про продуманість на майбутнє для погашення кредиторської заборгованості.

Проте дослідивши показники ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості, можемо стверджувати, що відбувається погіршення господарської діяльності, зменшується попит на послуги і КП МА «Київ» (Жуляни) має несвоєчасні платежі за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

КП МА «Київ» (Жуляни)» не ефективно розприділяє витрати на виробництво і платоспроможність значно погіршилась за три роки проведеного дослідження.

Протягом трьох років КП МА «Київ» (Жуляни) залежить від кредиторів у питаннях формування оборотного капіталу. Про це говорить показник маневреності власних оборотних коштів, який є нижче нуля.

А маневреність власного капіталу компанії КП МА «Київ» (Жуляни) є низькою, і значення знаходиться нижче нормативного значення протягом 2017-2019 рр. Власні кошти повністю відволікаються на фінансування необоротних активів.

Для детального вивчення і аналізу кредиторської заборгованості потрібно виконувати наступні дії:

1. Дослідження структури і величини Балансу за допомогою горизонтального і вертикального аналізу пасиву і активу.

2. Аналіз структури всіх підвидів кредиторської заборгованості через структуру і динаміку.

3. Вивчення виникнення заборгованості за термінами, так як цікава платіжна дисципліна.

4. Порівняльна характеристика дебіторської і кредиторської заборгованості.

5. Дослідження поіменно постачальників і підрядників для визначення з яким з них необхідно погашати заборгованість першочергово.

Підрядники займають більшу частину чим постачальники, відповідно 775 190 грн і 381 810 грн. Співвідношення постачальники 33% і підрядники 67%.

Кредиторська заборгованість потребує ефективного підходу в управлінні, тобто контролювати збільшення і зменшення дебіторської і кредиторської заборгованості, також стежити за простроченою кредиторською заборгованістю і вчасно здійснювати оплату.

Аудит кредиторської заборгованості має актуальність у зв'язку з впровадженням в управління підприємством Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, постійною зміною у законодавчій базі України. Розрахунки з дебіторами і кредиторами за товари і послуги мають значний вплив на функціональну діяльність підприємства, тому при перевірці

аудиторською фірмою всіх нюансів ведення бухгалтерського обліку у даній сфері, основним фактором справедливих висновків є надання достовірної інформації. Основне джерело інформації – це фінансова звітність, де розрахунки з постачальниками і підрядниками в структурі кредиторської заборгованості мають частку в пасиві балансу.

Процедуру аудиту здійснюють за Міжнародними стандартами. При проведенні аудиту, аудиторська фірма ставить перед собою завдання – оцінити інформацію, щодо достовірності введення бухгалтерського обліку. Аудит поточної кредиторської заборгованості є одним із напрямів перевірки аудиторської фірми. Особливого документу для перевірки аудиту поточних зобов'язань не існує, але аудитор користується МСА 530 «Аудиторська вибірка», МСА 505 «Зовнішні підтвердження» та МСА 230 «Аудиторська документація».

Мета аудиту розрахунків із постачальниками і підрядниками включає в себе перевірку правильності введення обліку розрахунків постачальників і підрядників за товари, роботи і послуги, дотримання чинного законодавства, достовірні дані у фінансовій звітності. Також, перевірка оформлення первинних документах по розрахунках, які є підставою для ведення обліку в синтетичних і аналітичних рахунках, наявність Плану рахунків і дотримання та правильність його використання, дослідження правильної процедури оплати(через банк, вексями).

Аудитор здійснює перевірку оприбуткованих товарів за допомогою кожного первинного документа, для визначення дотримання договірних зобов'язань за кількістю, якістю, ціною, тарифами, терміном поставки номенклатурою товарів. Для визначення цієї інформації аудитор проводить звірку з бухгалтерськими рахунками.

Під час перевірки на КП МА «Київ» (Жуляни) аудитор має свої робочі документи, які допомагають зробити аудиторський висновок. Ці документи слугують підтвердженням, що аудитор здійснив перевірку згідно Міжнародних стандартів аудиту та чинного законодавства України.

При проведенні аудиторської перевірки аудитор досконало перевіряє будь-які списання коштів з рахунку підприємства у великих сумах, особливо якщо це переведення електронних коштів у паперові, тобто отримання готівки номіналом більше 200 000 грн. Без вагомих причин таке списання може бути не погоджене банком. Навіть, якщо списання відбулося, відбувається перевірка пакета документів, де є офіційний дозвіл керівника підприємства, договір, який містить інформацію про причину списання і куди та з яких причин відбудеться оплата в готівці. Такі процедури виникають не без причин, адже готівка може слугувати засобом оплати на нелегальній основі, що призведе до штрафних санкцій. Якщо і здійснювати таку процедуру, то врахувати всі ризики і успішно їх уникнути. Призначення таких коштів може бути для оплати не офіційної заробітної плати, хабарів, уникнення податків. Тобто податкова перевірка може виявити такі нюанси, для цього аудитор перевіряє всі господарські процеси і розрахунки підприємства.

Провівши процедуру аудиту, аудитор складає висновок по перевірці розрахунків з постачальниками і підрядниками, де вказує наявність правильно оформлених первинних документів, достовірність ведення бухгалтерського обліку та використання аналітичних і синтетичних рахунків за Планом рахунків, правильність відображення в фінансовій звітності, та за необхідності правильність наданої інформації у примітках до фінансової звітності.

Основні порушення, що може виявити аудитор – це не відображення в обліку отриманих товарів і послуг, підвищення вартості отриманих товарів над існуючою вартістю, ведення обліку малоцінних товарів і послуг, та не внесення до обліку високоякісних товарів. Для уникнення таких ситуацій на підприємстві діє внутрішній щорічний аудит, що допомагає виявити порушення наперед.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/46968/43305> (дата звернення: 10.11.2020).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.01.2000 р. № 20 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 20.11.2020).
3. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 10.11.2020).
4. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999р. №996 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/996-14> (дата звернення: 10.11.2020).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 25.02.2000 р. № 39 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00> (дата звернення: 10.11.2020).
6. Про затвердження «Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» від 16.09.2019 року №379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1065-19#Text> (дата звернення: 21.11.2020).
7. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Дисконтування довгострокової кредиторської заборгованості. URL: <http://www.economics.in.ua/> (дата звернення: 10.11.2020).
8. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 10.11.2020).
9. Податковий Кодекс України від 05.01.2011р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.11.2020).

10. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженій постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 10.11.2020).

11. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 № 879 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 10.11.2020).

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z086099> (дата звернення: 10.11.2020).

13. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій та Інструкція про його застосування від 30.11.1999 р. №291 (зі змінами та доповненнями).

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 20.11.2020).

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 10.11.2020).

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 12.11.2020).

17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.01.2000 р. № 20 (зі

змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 20.11.2020).

18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти" № 559 від 30.11.2001 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01> (дата звернення: 07.11.2020).

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 318 від 31.12.99 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 10.11.2020).

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 “Вплив змін валютних курсів”, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення: 10.11.2020).

21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (дата звернення: 11.11.2020).

22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення: 20.11.2020).

23. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: розкриття і подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (дата звернення: 11.11.2020).

24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015 (дата звернення: 11.11.2020).

25. Азрилияна А. Н. Управління кредиторською заборгованістю підприємств. *Фінанси України*. Харків, 2013. № 12. С. 24-36.

26. Облікова політика підприємства : навч посіб. / за ред.: В. П. Пантелєєв, Сніжко О.С. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. 312 с.

27. Сухарєв А.Я. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. Облік та аудит: підручник. / за заг. ред. Сухарєв А.Я. Київ, 2011. 976с.

28. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч посіб. / за ред.: Н.І.Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін.. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. 620 с.
29. Парашутін Н.В., Козлова Е.П. Теорія і практика формування облікової політики. Карт-бланш: монографія. Тернопіль, 2013. 315 с.
30. Економічний аналіз: навч посіб. / за ред.: Ю.Д. Чацкіс. Житомир: ПП Рута, 2013. 680 с.
31. Лисюк О.М. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Товариство “Знання”: підручник. / за заг. ред. Лисюк О.М. Київ, 2013. 358 с.
32. Михайлова Т.П. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: підручник. Київ, 2014. 607 с.
33. Фінанси підприємств: навч. посіб. / за ред.: Фоміна Ф.Ф. - Київ: Знання, 2013. 341 с.
34. Сук Л., Контроль і ревізія розрахункових операцій. *Вісник Запорізького нац. ун-ту*. Одеса, 2011. № 1 (9). С. 164-169.
35. Хмельов О. Бухгалтерський облік. Національний ун-т, Інтелект–Захід: підручник. / за заг. ред. Хмельов о. Львів, 2016. 820 с.
36. Облік і звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб/ за ред.: Онишко Д. Д. - Тернопіль, 2015. 302 с.
37. Сук П. Організація обліку розрахункових операцій. *Економіка. Фінанси. Право*. Київ, 2014. № 10. С.17–19.
38. Киян А.В., Ярмолук О.Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками і підрядниками. Знання: підручник. Київ, 2016. 487 с.
39. Демченко Я.М., Прохорова В.М. Енциклопедія бухгалтерського обліку. “А.С.К.”. Київ, 2014. №54. 256 с.
40. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської і кредиторської заборгованості та управління ними. URL: <http://www.efp.in.ua/uk/journal-item/264> (дата звернення: 10.11.2020).

41. Офіційний сайт Комунальне підприємство Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни). URL: <https://iev.aero/ru/press-centre/financial-report> (дата звернення: 19.11.2020).

42. Про затвердження “Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України” від 27 червня 2013 року № 635 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru> (дата звернення: 25.11.2020).

43. Власова І.О. Договірна основа взаємин з постачальниками. *Дебет-Кредит*. Київ, 2014. №27. С.18-20.

44. Облік кредиторської заборгованості. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/16chalyuk_buhgalterskyj_oblik_2_chastyny/buhg_1/51.htm (дата звернення: 20.11.2020).

45. Товарно-транспортна накладна. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2017/december/issue-50/article-32651.html> (дата звернення: 21.11.2020).

46. Акт звірки взаєморозрахунків. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7563-akt-zvrki-vzamorozrahunkv-z-kontragentom> (дата звернення: 20.11.2020).

47. Кредиторська заборгованість: особливості обліку. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/9795> (дата звернення: 20.11.2020).

48. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016 (дата звернення: 11.11.2020).

49. Хмельов О.П. Управління дебіторською і кредиторською заборгованістю. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/70.pdf (дата звернення: 20.11.2020).

50. Відносні показники фінансової звітності. URL: <https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/100-vidnosni-pokaznyky-finansovoi-stiikosti> (дата звернення: 20.11.2020).

51. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Методика проведення аудиту. Формування та списання дебіторської та кредиторської заборгованості. URL: <http://www.efp.in.ua/uk/journal-item/274> (дата звернення: 15.11.2020).
52. Міжнародний стандарт аудиту 530 «Аудиторська вибірка». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN82530> (дата звернення: 12.11.2020).
53. Міжнародний стандарт аудиту 505 «Зовнішні підтвердження». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN82505> (дата звернення: 12.11.2020).
54. Міжнародний стандарт аудиту 230. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN79830> (дата звернення: 12.11.2020).
55. Редько О.М. Методи аудиторської практики. *Науковий вісник Херсонського державного ун-ту*. Херсон, 2015. № 12. С. 203-206.
56. Коли рахунок-фактура є первинним документом. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bn/2017/march/issue-10/article-25696.html> (дата звернення: 17.11.2020).
57. Клімов А.А. Практичний аудит. анфАС та ПРОФІль: підручник. Київ, 2011. 257 с.
58. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN79800> (дата звернення: 11.11.2020).
60. Масюк І.І., Турова Л.Л. Забезпечення гарантійних зобов'язань. URL: <http://www.efp.in.ua/uk/journal-item/93> (дата звернення: 10.11.2020).
61. Редько О.М. Процедури аудиту як основа професійної практики. URL: <http://liber.onu.edu.ua/orasunicode/index.php> (дата звернення: 29.11.2020).